

Hanne Partanen, Jaana Partanen-Podduikin

ERIKOISTUMINEN
YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON
VALVONTAYKSIKÖISSÄ

Opinnäytetyö
Ympäristötekniologia YAMK

Huhtikuu 2013

MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU

Mikkeli University of Applied Sciences

KUVAILULEHTI

 MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkelin University of Applied Sciences		Opinnäytetyön päivämäärä 16.4.2013
Tekijä(t) Hanne Partanen, Jaana Partanen-Podduikin		Koulutusohjelma ja suuntautuminen Ympäristötekniologia YAMK, kestävä yhdyskunta
Nimeke Erikoistuminen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä		
Tiivistelmä <p>Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) edellyttää kuntia järjestämään ympäristö/terveydenhuollon alueella, joka muodostaa henkilöstömäärältään ja asukas pohjaltaan riittävän suuren toimintayksikön. Yhteistoimintalaki tehostaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan järjestämistä. Uudistuksella pyritään viranhaltijoiden tarkoituksenmukaiseen erikoistumiseen, valvontaa koskevan johtamisen selkeyttämiseen sekä osaamisen ja resurssien varmistamiseen.</p> <p>Tässä opinnäytetyössä selvitetään yhteistoimintalain tavoitteena esitetyn ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumisen toteutumista ja valvontahenkilöstön kokemuksia erikoistumisesta. Lisäksi työssä esitetään toimenpide-ehdotuksia valvontayksikön erikoistumisen kehittämiseksi. Keskushallinnon ohjaustarpeen ja alan koulutuksen kehittämisen kannalta on ajankohtaista selvittää yhteistoiminta-alueiden henkilöstön erikoistumisen toteutuminen valvontayksiköissä</p> <p>Aineiston kerääminen toteutettiin sähköisellä webropol-kyselylomakkeella. Kyselyyn saatiin vastauksia 62 valvontayksiköstä. Yhteistoimintalain tavoitteena esitetty valvontahenkilöstön erikoistuminen on toteutunut 86 %:ssa kyselyyn vastanneista yksiköistä. Tuloksista voidaan todeta, että erikoistumisen taso valvontayksiköissä on hyvin kirjavaa. Erikoistumiseksi on katsottu sekä karkea tehtävänjako jopa maantieteellisin perustein että hyvin kapea-alainen erityisvalvonta. Kyselyn tuloksista on nähtävissä, että erikoistumisessa on huomioitu alueelliset tarpeet; yksikön koko ja valvonta-alueen laajuus. Erikoistumisesta on koettu olleen hyötyä sekä yksikön että yksittäisen viranhaltijan näkökulmasta tarkasteltuna ja sillä on kyselyn tulosten mukaan saavutettu laadukkaampi valvontakulttuuri. Erikoistumisen johdosta tapahtunut tehtäväkuvan muutoksen on koettu antaneen paremman mahdollisuuden syventää osaamista omassa tehtäväkentässä. Negatiivisena kehityssuuntana pidettiin palkkaus- ja arvostusongelmia ja työmäärän epätasaista jakautumista. Työtehtävissä erikoistuminen edellyttää valvontahenkilöstön koulutautumista ja sen merkitystä pidetään suurena erikoistumisen toteutumisessa.</p>		
Asiasanat (avainsanat) Ympäristöterveydenhuolto, erikoistuminen, yhteistoiminta-alue, elintarvikevalvonta, terveydensuojelulain valvonta, kuluttajaturvallisuusvalvonta, tupakkalain valvonta, kemikaalivalvonta.		
Sivumäärä 62 + 5 liitesivua	Kieli Suomi	URN
Huomautus (huomautukset liitteistä) Liitteitä 3 kpl		
Ohjaavan opettajan nimi Mari Järvenmäki		Opinnäytetyön toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö Johtaja Jari Keinänen

DESCRIPTION

 <p>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU Mikkeli University of Applied Sciences</p>		Date of the master's thesis 16th April 2013	
Author(s) Hanne Partanen, Jaana Partanen-Podduikin		Degree programme and option MSc program in Environmental Technology	
Name of the master's thesis Specialization in environmental health sector			
Abstract <p>Municipalities shall organize the environmental health services in area, which forms the staff size and a sufficiently large population of entities. The reform will improve the organization of environmental healthcare. The reform aims to appropriate specialization of the officials the supervision of management as well as the clarification of knowledge and ensuring the resources.</p> <p>The purpose of this thesis was to examine the specialization of environmental health staff and experience in the specialization of health inspectors. In addition thesis presents proposals for action to the development of specialization on environmental health surveillance. To improve the central government guidance and to develop the field of education, it is necessary to study how the municipal office holders has specialized in their work.</p> <p>In this thesis the above mentioned research questions were carried out through conducting a questionnaire through Webropol- system. Answers to the questionnaire were received from 62 municipal offices. The aim of the reform the health inspector's specialization is achieved in 86% of the responding offices. The results can be seen that the level of specialization of the municipalities is very diverse. Specializations are considered as well as division of tasks on a regional basis that a very narrow special surveillance. Results of the survey can be seen that regional needs such as size of the department and the scope of the operating range have been taken into account in staff specialization. Specialization is perceived to have been beneficial as well to the individual office-holders as the municipal environmental health organizations. Specialization has increased the quality of health inspector's work. Specialization provides health inspector's a better opportunity to develop skills in their own work. Negative thing was inequality of pay, valuation and the amount of work. Specialization of staff requires the participation in education and its importance is considered high.</p>			
Subject headings, (keywords) environmental healthcare, specialization, health inspector.			
Pages 62 pages and 5 appendix pages		Language Finnish	
URN			
Remarks, notes on appendices 3 appendices			
Tutor Mari Järvenmäki		Master's thesis assigned by Ministry of Social Affairs and Health Director Jari Keinänen	

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	1
2	YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON ORGANISAATIO JA TEHTÄVÄT ...	2
2.1	Ympäristöterveydenhuollon toimijat ja vastualueet.....	2
2.2	Ympäristöterveydenhuollon tehtävät	5
2.3	Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset	9
2.3.1	Valvontayksiköt Suomessa	10
2.4	Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumisen tarve, mahdollisuudet ja laajuus	10
3	ERIKOISTUMISEN TUKEMINEN.....	12
3.1	Valvontaa ohjaavat asiakirjat.....	12
3.2	Valvonnan maksullisuus ja erikoistuminen	13
3.3	Matkustuskulujen hallinta	13
3.4	Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttäminen	14
3.5	Erikoistumista tukeva koulutus.....	15
4	MENETELMÄT	17
4.1	Kyselytutkimus	17
4.2	Haastattelututkimus.....	18
4.3	SWOT -analyysi.....	18
5	TUTKIMUSMENETELMÄKUVAUS.....	19
5.1	Kyselylomake	20
5.2	Syventävät haastattelut	21
5.3	Erikoistumismallit ja niiden käyttökelpoisuuden arviointi	21
6	ERIKOISTUMINEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKÖISSÄ -KYSELYN TULOKSET	22
6.1	Vastaajien koulutustausta	22
6.2	Vastanneet valvontayksiköt.....	23
6.3	Valvonnan resurssit yksiköissä	24
6.4	Erikoistuminen valvontayksiköissä.....	24
6.5	Erikoistumisalueiden muodostuminen ja synergiaedut.....	26
6.6	Erikoistumista tukeva koulutus.....	26

6.7	Kokemukset ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön erikoistumisesta.....	28
7	HAASTATTELUIJEN TULOKSET	40
7.1	Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto.....	40
7.2	Oulun seudun ympäristötoimi.....	41
7.3	Kouvolan kaupunki Terveysten- ja ympäristönsuojelu	41
7.4	Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä	42
7.5	Tervon kunta ympäristöterveyspalvelut	43
8	TULOSTEN TULKINTA	44
8.1	Valvontahenkilöstön erikoistumisen toteutuminen ja syntyneet erikoistumiskokonaisuudet	44
8.2	Kouluttautuminen.....	46
8.3	Valvontahenkilöstön kokemukset erikoistumisesta	47
9	ERIKOISTUMISEN KEHITTÄMINEN	48
9.1	Kapea-alainen erikoistuminen	49
9.1.1	Swot-analyysi kapea-alaisesta erikoistumisesta	49
9.2	Erikoistuminen valvonnan synergiaedut huomioiden	51
9.2.1	Swot-analyysi synergiaedut huomioivasta erikoistumisesta	53
9.3	Aluejakoon perustuva erikoistuminen.....	55
9.3.1	Swot –analyysi aluejakoon perustuvasta erikoistumisesta.....	56
10	POHDINTA	58
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	
	Liite 1. Kyselylomake	
	Liite 2. Saatekirje	
	Liite 3. Haastattelurunko	

1 JOHDANTO

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta jäljempänä yhteistoimintalaki (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Kunnan, joka ei kykene suoriutumaan ympäristöterveydenhuollon tehtävistä yksin, on vastedes kuuluttava yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueella tarkoitetaan kahden tai useamman kunnan muodostamaa aluetta. Lain mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissä vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2013. (Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista 410/2009.)

Yhteistoimintalaki tehostaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan järjestämistä. Uudistuksella pyritään viranhaltijoiden tarkoituksenmukaiseen erikoistumiseen, valvontaa koskevan johtamisen selkeyttämiseen sekä osaamisen ja resurssien varmistamiseen. (STM-dokumentti ympäristöterveydenhuollon järjestämisestä 2012.)

Tässä opinnäytetyössä selvitämme yhteistoimintalain tavoitteena esitetyn ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumisen toteutumista ja valvontahenkilöstön kokemuksia erikoistumisesta sekä esitämme kolme mallia valvontayksikön erikoistumisen kehittämiseksi. Keskushallinnon ohjaustarpeen ja alan koulutuksen kehittämisen kannalta on ajankohtaista selvittää yhteistoiminta-alueiden henkilöstön erikoistumisen toteutuminen valvontayksiköissä. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Sosiaali- ja terveysministeriö. Opinnäytetyöstä saatava ajantasainen tieto tehtävien erikoistumisen toteutumisesta antaa työn tilaajalle lähtökohdan erikoistumista tukevan koulutuksen suunnitteluun sekä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisen toiminnan uudistamisen arviointiin.

Opinnäytetyön tavoitteisiin etsitään vastauksia kyselytutkimuksen avulla. Kysely toteutettiin webropol-kyselynä, joka lähetettiin Sosiaali- ja terveysministeriön yhteystietoluettelon mukaisesti ympäristöterveydenhuollon kunnallisiin valvontayksiköihin henkilökohtaisesti tarkastajille ja yksiköiden esimiehille. Kysely lähetettiin 14.3.2012 ja vastausaikaa annettiin 4.5.2012 saakka. Erikoistumisen kehittämiseksi esitettyjen mallien luomiseksi kyselytutkimuksen tietoja haluttiin syventää haastattelemalla eri

tavoin erikoistuneiden yksiköiden valvontahenkilöstöä. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2013.

Tässä opinnäytetyössä kysymme ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön erikoistumisen toteutumisesta kunnissa, erikoistumisen myötä syntyneistä erikoistumiskokonaisuuksista ja tehtävien sisältämistä synergiaeduista. Kysely sisälsi osion, jonka avulla selvitettiin erikoistumisesta saatuja kokemuksia. Alan koulutuksen kehittämisen kannalta kuntakentässä syntyneet erikoistumiskokonaisuudet ja käytännön työssä hyviksi havaitut ja toisiaan tukevat osaamisalueet ovat tämän selvityksen tärkein anti.

2 YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON ORGANISAATIO JA TEHTÄVÄT

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollosta säädetään kansanterveyslain (66/1972) 1§:ssä.

Ympäristöterveydenhuoltoon kuuluu toimia, joilla pyritään varmistamaan elinympäristön terveellisyys ja turvallisuus. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi terveysneuvonta-, tupakka-, elintarvike- ja kuluttajaturvallisuus- ja kemikaalivalvonta sekä eläinlääkintähuolto ja eläinsuojelu. Ympäristöterveydenhuolto vastaa elinympäristön laadun turvaamisen ennalta ehkäisevistä toimista, joilla torjutaan mikrobiologisten, fyysikaalisten ja kemiallisten tekijöiden aiheuttamaa uhkaa terveydelle.

2.1 Ympäristöterveydenhuollon toimijat ja vastualueet

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan tavoitteena on ylläpitää ja edistää väestön terveyttä. Tavoitteena on myös ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa vaaraa tai haittaa ihmisten terveydelle ja elinympäristölle. Ympäristöterveydenhuolto turvaa väestön hyvinvointia kehittämällä ympäristöterveydenhuollon toimintoja eettisesti hyväksyttävällä tavalla. Valvomalla lakien noudattamista varmistetaan, että elinympäristöön vaikuttava toiminta on suunniteltua ja toimintaa harjoitetaan turvallisesti.

Vastuu ympäristöterveydenhuoltoon liittyvästä lainsäädännöstä on jaettu sosiaali- ja terveysministeriön (STM), työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) sekä maa- ja metsätalousministeriön (MMM) kesken. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa terveydensuojelulaista 763/1994 ja laista ympäristöterveydensuojelun yhteistoiminta-alueista 410/2009 ja on ympäristöterveydenhuollon järjestämisen vastuuministeriö. Lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriöllä on päävastuu tupakkalaista 693/1976, yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa kemikaalilaista 744/1989 ja geenitekniikkalaista 377/1995 sekä työ- ja elinkeinoministeriön ohella säteilylaista 592/1991. (STM, ympäristöterveydenhuollon järjestäminen 2012.)

Elintarvikelaista 23/2006 ja eläinlääkintähuoltolaista 685/1990 päävastuu on maa- ja metsätalousministeriöllä. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta (kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011). (STM, ympäristöterveydenhuollon järjestäminen 2012.)

Keskusviranomaisina Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) ja Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira) ohjaavat lainsäädännön toimeenpanoa ja valvontaa valtakunnallisesti. (STM, ympäristöterveydenhuollon järjestäminen, 2012)

Aluehallintoviranomaiset ohjaavat ja valvovat ympäristöterveydenhuollon toimintaa alueellaan olevissa kunnissa. Kunnille ja aluehallintovirastoille kuuluu valvontatehtäviä ympäristöterveydenhuollon kaikilla osa-alueilla. Valvontatehtäviä on edellä mainittujen tahojen ohella myös poliisilla, puolustusvoimilla sekä Tullilaitoksella. (Hirn 2011.)

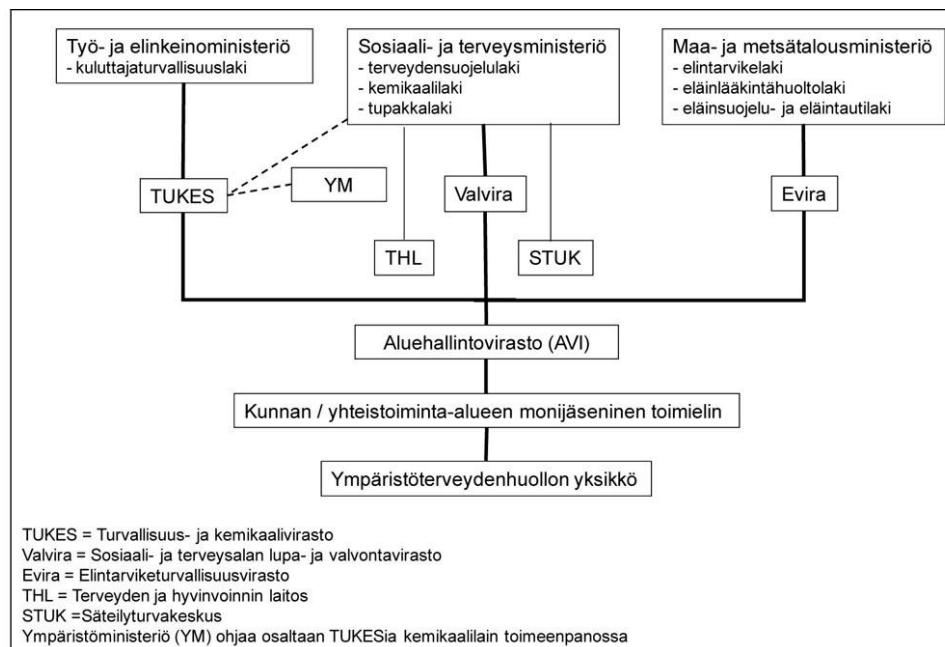
Terveyden ja hyvinvoinninlaitos (THL) ja Säteilyturvakeskus (STUK) tukevat valtion ja kuntien ympäristöterveydenhuoltoon liittyvää valvontaa tutkimus- ja kehittämistoiminnalla. Ne tuottavat päättäjille ja kunnille tietoa ympäristöterveyden riskeistä ja niiden torjunnasta sekä toimivat toimialansa asiantuntijoina erilaisissa poikkeustilanteissa.

Kunnan tehtävänä on huolehtia, että ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön velvoitteita noudatetaan kunnan alueella. Ympäristöterveydenhuollon käytännön valvontatyö tehdään kunnissa tai kuntien muodostamilla yhteistoiminta-alueilla. Ympäristö-

terveydenhuollon järjestämisestä kunnissa säädetään laissa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta 410/2009. Kunnan terveydensuojeluviranomaisena toimii monijäseninen toimielin, esimerkiksi ympäristöterveyslautakunta. Terveydensuojeluviranomaisen alaisuudessa käytännön valvontaa suorittavat viranhaltijat, terveystarkastajat ja eläinlääkärit. Kunnan vastuulla olevat ympäristöterveydenhuollon tehtävät voidaan yleisesti jakaa seuraavasti:

- toiminnanharjoittajien neuvonta ja ohjaus
- suunnitelmallinen valvonta valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti
- valvontakohteiden toimintaa koskevien ilmoitusten tai hakemusten käsittely ja niistä tehtävät päätökset
- valvontakohteisiin suoritettavat säännölliset tarkastukset sekä tarvittaessa näytteenotto ja tutkimukset
- lainsäädännön noudattamatta jättämisestä tai ilmeistä terveyshaittaa aiheuttavasta toiminnasta johtuvien määräysten antaminen tai pakkokeinojen asettaminen
- epidemioiden selvittäminen (Hartikainen 2012 a).

Ympäristöterveydenhuollon organisaatio on esitetty kuvassa 1.

KUVA 1. Ympäristöterveydenhuollon organisaatio (STM 2012)

Jorma Hirn on laatinut (2011) raportin, Päämääränä koottu ja tehokas ympäristöterveydenhuolto, Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta. Raportissa on todettu, että ympäristöterveydenhuollon organisoituminen on liian moniportaista. Raskas or-

ganisoituminen aiheuttaa raskaan sopimusjärjestelmän, epäselvyyksiä toimivallassa sekä alueellista ja paikallista epätasa-arvoisuutta. Hirn esitti, että jatkossa ympäristöterveydenhuolto tulisi keskittää yhdelle ministeriölle ja yhdelle keskusviranomaiselle. Raportissa esitetään myös, että yhteistoiminta-alueiden toimintaa seurattaisiin ja tuloksia arvioitaisiin laajapohjaisessa työryhmässä. Mahdollinen ympäristöterveydenhuollon uudistaminen ajoitettaisiin hallituskaudelle 2015–2019, jotta voidaan ensin arvioida nykyisten uudistusten vaikutukset (muodostetut yhteistoiminta-alueet). (Hirn 2011.)

2.2 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät

Kunnan tehtävänä on huolehtia, että ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön velvoitteita noudatetaan kunnan alueella. Kunnassa laaditaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, jossa otetaan huomioon ohjaavien keskusvirastoiden yhdessä laatima valtakunnallinen valvontaohjelma.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on maksullista. Muiden toimenpiteiden, kuten kohteen hyväksymisen, ilmoituksen käsittelyn ja niihin liittyvien tarkastusten maksullisuudesta on säädetty erikseen. Maksuja ei kuitenkaan voida periä esimerkiksi ruokamyrkytys- ja talousvesiepidemioiden tai valitustapausten selvittämisestä, vaan näihin tulee varata varoja talousarviossa. Maksujen periminen suunnitelmallisesta valvonnasta edellyttää hyväksytyä valvontasuunnitelmaa ja maksutaksaa. Valvonnan maksullisuuden periaatteena on, että kunnan valvontaviranomaisen tulee periä toiminnanharjoittajalta hyväksytyyn taksan mukainen maksu hyväksytyyn valvontasuunnitelmaan sisältyvästä tarkastuksesta, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta. Maksullisuuden tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon valvonnan voimavarojen turvaaminen, minkä vuoksi on tärkeää, että maksutulot kohdennetaan kunnassa valvonnasta vastaavalle yksikölle. Maksuilla katetaan valvonnasta aiheutuvia todellisia kustannuksia. (Forsbacka ym. 2010.)

Elintarvikevalvonta

Elintarvikelain tarkoituksena on kuluttajien terveyden suojeleminen sekä kuluttajan suojeleminen määräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta taloudellisilta tappioilta sekä varmistaa elintarvikkeista annettavat oikeat tiedot. Niin ikään lain tarkoituksena on turvata korkealaatuinen elintarvikevalvonta sekä osaltaan parantaa elintar-

vikeyritysten toimintaedellytyksiä. Elintarvikelainvalvontaan kuuluu mm. olosuhde- ja tuotevalvonta (hygienia, lämpötilat, elintarvikkeiden laatu, pakkausmerkinnät, reseptit). Valvontakohteita ovat esim. elintarvikemyymälät, ravintolat, ruokalot, grillit, kioskit, elintarviketehtaat, lihavalmistetehtaat, palvaamot, kalanjalostuslaitokset, meijerit, juustolat, maitotilat, kananmunanpakkaamot ja ensisaapumispaikat. (Forss 2013)

Terveydensuojelu

Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain valvontaan kuuluu mm. olosuhdevalvonta (hygienia, ilmanvaihto, lämpötilat jne.) Valvontakohteita ovat esim. koulut, päiväkodit, uimahallit (myös vesi), vesilaitokset (myös vesi), majoituspalvelut, kampaamot, eläinsuojat ja asunnot (valitusten perusteella). (Forss 2013)

Tupakkavalvonta

Tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla pyritään tupakointia vähentämällä ehkäisemään niiden terveysvaarojen ja –haittojen syntymistä, joita tupakointi aiheuttaa tai joiden syntymisalttiutta se lisää. Lain valvontaan kuuluu myynnin ja tupakointikieltojen valvonta (myyntiluvat, esilläpitokiellon noudattaminen, pakkausmerkinnät, ostajan ikä, ilman laatu ja ilmanvaihto). Valvontakohteita ovat, myyntipaikat, yleiset tilat, ravintolat ja koulut. (Forss 2013)

Kemikaalivalvonta

Kemikaalilain tarkoituksena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja. Kunnan valvontaviranomaisen tehtävä on määritelty koskemaan markkinoille saatettavien ja erityisesti kuluttajakäyttöön toimitettavien kemikaalien valvontaa. (Forss 2013)

Kuluttajaturvallisuus

Lain tarkoituksena on ehkäistä kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista aiheutuvia terveys- ja omaisuushaittoja. Laki on turvallisuuden yleislaki, ja sitä sovelletaan erityisesti silloin, jos erityislainsäädäntö ei kata kaikkia turvallisuuskysymyksiä tai jos siinä ei edellytetä vähintään samaa turvallisuustasoa. Valvontakohteita ovat kulutustavaroitten myyjät, valmistajat ja maahantuojat, kuluttajapalveluiden tarjoajat (mm. kuntosalit, leikkikentät, laskettelurinteet, uimahallit, kartingradat, ratsastuspalvelut). (Forss 2013)

Eläinlääkintähuolto

Eläinlääkintähuoltolakia sovelletaan kunnalliseen ja yksityiseen eläinlääkintähuoltoon sekä eläinlääkintähuoltoon liittyvään valvontaan ja hallintoon. Valvonnakohteina ovat hyötyeläimet, kotieläinten terveydenhuolto sekä alkutuotannon terveydellinen valvonta. (Forss 2013)

Yleinen ympäristöterveyshaittojen arviointi

Ympäristöterveydenhuollon merkittävimpiä yhteistyökumppaneita kunnassa ovat ympäristönsuojelu, perusterveydenhuolto, rakennusvalvonta ja kaavoitus (kuva 2). Ympäristöterveydenhuollon näkökulmasta tämä yhteistyö on terveyshaittojen ennalta ehkäisevän työn kannalta merkittävää, mm. näin varmistetaan, että ympäristöterveydenhuollon tietoon tulevat esim. terveydensuojelulain tarkoittamat ilmoitusvelvolliset kohteet, ympäristöä suojelevilla toimenpiteillä suojellaan myös ihmisen terveyttä, asumisterveyteen liittyvien asioiden hoito, ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden ennalta ehkäisy ja selvittäminen sekä kaavoituksen aiheuttamien terveyshaittojen ennalta ehkäisy. (Kuntaliitto 2012.)

KUVA 2. Ympäristöterveyshaittojen arviointi osana päätöksentekoprosessia (STM 2012)

Ympäristöterveyden erityistilanteisiin varautuminen

Erityistilanteella voidaan tarkoittaa mm. normaaliolojen, häiriötilan tai poikkeusolojen aikaista yllättävää tai äkillistä uhkaa tai tapahtumaa, joka voi vaarantaa yhteiskunnan turvallisuuden tai väestön elinmahdollisuudet ja jonka hallinta voi edellyttää normaalia poikkeavaa johtamismallia ja viestintää. Sama erityistilanne voi sisältyä useampaan uhkamalliin. (Paunio ym. 2010.)

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhteistyössä muiden viranomaisten ja laitosten kanssa ennakolta varauduttava erityistilanteiden aiheuttamien terveyshaittojen ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja poistamiseksi tarvittaviin valmius- ja varotoimenpiteisiin. Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan kunnan tehtäviin kuuluu olennaisesti terveellisen elinympäristön turvaaminen. Tähän turvaamisvelvoitteeseen liittyy oleellisesti terveydensuojeluun liittyvissä kysymyksissä terveydensuojeluviranomaisen taholta ohjaus ja neuvonta. Näin osaltaan pyritään varmistamaan kuntalaisten ja toiminnanharjoittajien omatoimista turvallisuusvastuuta. Erityistilanteisiin varautumisessa korostuu eri viranomais- ja asiantuntijatahojen sekä toiminnanharjoittajien yhteistyön merkitys. Elintarvikelain (23/2006) 46 §:ssä säädetään Elintarviketurvallisuusvi-

raston ja kunnan velvollisuudesta laatia suunnitelma erityistilanteisiin varautumisesta. (Paunio ym. 2010.)

2.3 Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset

Ympäristöterveydenhuollon kuntasektorin viime vuosien merkittävimmät muutokset liittyvät valvontayksiköiden koon kasvattamiseen Valtioneuvoston periaatepäätöksen (1.3.2007) mukaisesti. Ympäristöterveydenhuolto on järjestettävä paikallisella tasolla niin, että kuntien vastuulla olevasta valvonnasta vastaa yhteistoiminta-alue. Yhteistoiminta-alueita tulee muodostaa periaatepäätöksen mukaan 50 - 85 kappaletta. (Aronen 2009.)

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon voimavarojen väheneminen ja samanaikainen tehtävien lisääntyminen aiheuttivat vuosituhannen vaihteessa paineita valvonnan kattavuuden ja laadun turvaamiseksi. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstöressurssien ja tehtävien vaativuuden kehitys johti siihen, että tehtävien seudullisella organisoimisella nähtiin olevan monenlaisia myönteisiä vaikutuksia, kuten mahdollisuus osaamisen vahvistamiseen työnjaon ja erikoistumisen avulla. Suunnittelu- ja kehittämistoiminnan sekä hallinnollisen ja toimistotyön keskitetyn organisoiminnan arvioitiin vähentävän viranhaltijoiden päällekkäisyyden määrää. Myös seutuyhteistyön tuomien henkilöstön jaksamiseen ja palvelun jatkuvuuteen kohdistuvien hyötyjen, kuten kollegiaalisen tuen ja kohentuneiden sijaisjärjestelyjen, nähtiin poistavan pienille yksiköille tyypillisen toiminnan haavoittuvuuden. (Aronen 2006.)

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta edellyttää kuntia viimeistään 1.1.2013 järjestämään ympäristöterveydenhuollon alueella, joka muodostaa henkilöstömäärältään ja asukaspohjaltaan riittävän suuren toimintayksikön. Tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi tulisi valvontayksikön vähimmäiskoon olla 10 - 15 henkilötyövuotta. Ympäristöterveydenhuollossa on vankat perusteet siirtyä suurempiin yksiköihin. Ympäristöterveydenhuollon uudistuksen arvioinnin mukaan suuresta yksiköstä on etuja taloudellisesti sekä erikoistumisen, palvelun laadun, työyhteisön toimivuuden ja henkilöstön kannalta. Ensisijaisena tavoitteena on, että kunnat päättävät itse yhteistoiminta-alueeseen liittymisestä ja yhteistoiminnan ehdoista. Yhteistoiminta-alueita muodostettaessa tulee huomioida yhteistyö peruster-

veydenhuollon kanssa tai muun kunnallisen viranomaisen kanssa (esim. ympäristön-suojelu) (Hartikainen 2009).

2.3.1 Valvontayksiköt Suomessa

Vuosien aikana ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostumista on edistetty ja tuettu niin taloudellisesti (Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeiluhankkeet, YTAKE-hankkeet) kuin hallinnollisesti (valtioneuvoston periaatepäätös elintarvikevalvonnan kehittämisestä) sekä kuntien viranomaisia, johtoa ja luottamushenkilöitä kouluttamalla. Kuntien ympäristöterveydenhuollon yksiköiden lukumäärä on vähentynyt vuoden 2003 noin 277 yksiköstä vuoden 2011 alun 88 yksikköön. (Hirn, 2011) Tähän opinnäytetyöhön sisältyvää kyselyä tehtäessä valvontayksiköitä Suomessa oli 83. Vuoden 2013 alussa yhteistoiminta-alueita tulee olemaan kuntien suunnitelmien perusteella 63 aluetta (Hartikainen 2012 b).

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön ja tehtyjen henkilötyövuosien jakauma eri lakien valvontatehtäviin kunnissa oli vuonna 2010 keskushallinnon valvontatietojen keruun mukaan seuraava: elintarvikelain valvonnasta vastasi 258 henkilötyövuotta, eläinlääkintähuoltolaista 230 henkilötyövuotta, terveydensuojelulaista 210 henkilötyövuotta, kemikaalilaista 15 henkilötyövuotta, tupakkalaista 40 henkilötyövuotta ja kuluttajaturvallisuuslainsäädännöstä 19 henkilötyövuotta. Vuonna 2010 ympäristöterveydenhuoltoon kunnissa käytettiin yhteensä 772 henkilötyövuotta. (Hirn 2011)

2.4 Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumisen tarve, mahdollisuudet ja laajuus

Sosiaali- ja terveysministeriön loppuraportissa Ympäristöterveydenhuollon toiminta-edellytykset 2001:10 pohditaan ympäristöterveydenhuollon kunnallisten viranhaltijoiden erikoistumisen tarvetta ja mahdollisuuksia yhteistoiminta-alueilla. Raportissa todetaan, että alueen tarpeesta riippuen viranhaltijat voivat sopia myös erikoistumisesta asiakokonaisuuksittain esimerkiksi siten, että yksi viranhaltija voisi suorittaa kemikaalivalvonnan, kaksi viranhaltijaa elintarvikevalvonnan toimenpiteet jne. kaikkien yhteistoiminnasta sopineiden kuntien alueella (STM 2001.).

Tuolloin erikoistumista ei pidetty yhteistoiminnan edellytyksenä, mutta se nähtiin kuitenkin valvonnan laatua mahdollisesti parantavana tekijänä ympäristöterveydenhuol-

lon laajasta tehtäväkentästä johtuen. Loppuraportissa esitetään seuraavia näkökulmia erikoistumisen eduista ja haitoista:

Etuja

- Viranhaltijoiden ammattitaito omalla erikoistumisalueella lisääntyy, minkä seurauksena tehtävien suorittamisnopeus kasvaa ja valvonnan laatu paranee.
- Viranhaltijoiden työmotivaatio paranee, kun he voivat keskittyä pienempään määrään asiakokonaisuuksia.

Haittoja

- Erikoistumisen laajuudesta riippuen tarkastuksiin liittyvät matkat saattavat pidentyä.
- Ympäristöterveydenhuollon läheisyysperiaate kärsii.
- Asiantuntemus erikoistumisalueen ulkopuolisiin alueisiin laskee. (STM 2001.)

Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset loppuraportissa nostetaan esille erikoistumisen toteuttamisessa huomioitavina seikkoina yhteistoiminta-alueen viranhaltijoiden määrä, heidän koulutuksensa, asiantuntemuksensa ja kiinnostuksensa määrättyjen tehtävien suorittamiseen. Lisäksi loppuraportissa kehoitetaan huomioimaan valvontakohteiden määrä, laatu ja sijainti. Erikoistumisen aiheuttamien kustannusten muutosten arvioinnissa valvontakohteiden sijainti suhteessa tarkastavan viranhaltijan toimipisteeseen huomioidaan. Näiden tekijöiden perusteella voidaan arvioida missä määrin valvontayksikön viranhaltijoiden erikoistuminen on tarpeellista ja kannattavaa. (STM 2001)

Matti Karuvaara on laatinut Työ- ja elinkeinoministeriön toimesta raportin Kuluttajapalveluiden turvallisuusvalvonnan kehittämisen ja uudelleen organisointi. Raportissa todetaan, että valtakunnallisesti kuluttajapalveluiden turvallisuuden valvontaan käytetään kunnissa vuosittain noin 20 henkilötyövuotta. Resurssin niukkuuden lisäksi ongelmana on se, että työpanos jakaantuu noin 280 eri terveystarkastajalle. Tämän vuoksi valvojille ei nykyisin kerry tarpeellista osaamista ja kokemusta. (Karuvaara 2013.)

Lain ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tavoitteena on esitetty viranhaltijoiden tarkoituksen mukainen erikoistuminen. Laki tehostaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan järjestämistä aikaisempaa suuremmissa yksiköissä pyrkien viranhaltijoiden erikoistumisen lisäksi valvonnan johtamisen selkeyttämiseen sekä osaamisen ja resurssien varmistamiseen. (Hartikainen 2009) 1

3 ERIKOISTUMISEN TUKEMINEN

3.1 Valvontaa ohjaavat asiakirjat

Valvontayksikön työtä ohjaavat monijäsenisessä toimielimessä hyväksyttävät valvontasuunnitelmat, joihin vuositasolla määritellään suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvat tehtävät. Kuntien valvontasuunnitelmat pohjautuvat valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan, jossa keskusviranomaiset ovat määritelleet riskiperusteisen valvonnan lähtökohdat; kohdetyypin ohjeellisen tarkastustiheyden, tarkastukseen käytettävän ajan ja tarkastuksen sisällön. Lisäksi valtakunnallisessa suunnitelmassa esitetään valvonnan painotukset ja mahdolliset valtakunnalliset ja alueelliset valvontahankkeet, joihin kuntien odotetaan osallistuvan omissa valvontasuunnitelmissaan.

Erikoistumiseen tähtäävä työsuunnittelu voidaan ja se tulisi huomioida kunnan valvontasuunnitelmissa. Useita valvonnan osa-alueita kattavaan tarkastukseen varataan riittävästi aikaa ja tarkastuksen sisältö määritellään valvontasuunnitelmassa. Huomionarvoista on kuitenkin, että samassa kohteessa eri lainsäädännön nojalla suoritettavien tarkastusten keskusviranomaisen määrittelemä ohjeellinen tarkastustiheys on harvoin sama.

Valvontayksikön työnorganisoinnin muutokset työryhmä- tai työparilähtöiseen valvontatapaan edistäisi myös valvontahenkilöstön erikoistumismahdollisuuksia. Kyselestä saadun tiedon mukaan käytäntö takaa katkeamattoman valvontatyön, johon yksittäisen viranhaltijan poissa olo ei vaikuta. Tosin maassamme on edelleen pieniä valvontayksiköitä, joissa resurssit eivät mahdollista työpari- saati työryhmätyöskentelyä.

Valvontatehtävissä erikoistumista tukevat valvontayksikölle mahdollisesti laaditut laatukäsikirjat ja –järjestelmät, jotka usein käsittävät valvontaohjeita ja asiakirjamalleja. Kunnallisen elintarvikevalvonnan laatujärjestelmistä säädetään elintarvikelaissa. Elintarvikelain 6 luvussa määrätään, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjestelmä sekä ylläpitää ja soveltaa sitä. (Elintarvikelaki 23/2006) Muu ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö ei edellytä vastaavaa. Terveysuojelulain mukaisesti valvontatehtäviin laatujärjestelmänä tai sen pohjana voidaan käyttää Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston (Valvira) laati-

maa valvontaohjeistoa. Mikäli valvontayksikön käytössä on laatujärjestelmä, tulisi sen päivittämisestä huolehtia aina lainsäädännön ja valtakunnallisten valvontaohjeiden muuttuessa.

3.2 Valvonnan maksullisuus ja erikoistuminen

Suunnitelmallisen valvonnan laskutuksessa käytössä on sekä tuntitaksaan perustuvia malleja että kiinteitä taksoja eri valvontakohdetyypeille. Valvontakohdetta laskutetaan kunkin tarkastuksen vaatiman todellisen tuntimäärän mukaan, taksalla joka perustuu keskimääräiseen arvioon kohdetyypin vaatimasta tarkastusajasta tai vuosittaisella valvontamaksulla. Tupakkatuotteiden vähittäismyynnin valvonnan maksut ovat myyntipistekohtaisia vuosittaisia valvontamaksuja. Maksullista on myös valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvonta silloin, kuin määräysten antaminen perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöissä on kuitenkin eroja, jotka on otettava huomioon maksuja määrättäessä. (Forsbacka ym. 2010.)

Kyselyn vastauksista negatiivisena kehityssuuntana on nähtävissä toiminnanharjoittajien tyytymättömyys erikoistuneiden tarkastajien aiheuttamiin peräkkäisiin valvontamaksuihin. Yksiköissä, joissa valvonta-alueen koko ja käytettävissä olevat resurssit mahdollistavat kapea-alaisen tarkastajien erikoistumisen, erikoistumista voidaan tukea ja hallinnollisen työn määrää keventää siirtymällä vuosittaisen valvontamaksun käyttöön. Valvontamaksu määritellään joko toteutuneen valvontaan käytetyn ajan tai arvioon pohjautuvan kohdetyyppikohtaisen tuntimäärän perusteella. Nykyaikaiset yksiköissä käytössä olevat valvontaohjelmat mahdollistavat käytetyn työajan seurannan ja laskutuskertymän seurannan, jonka pohjalta kohteen laskutus on mahdollista suorittaa yhdellä laskulla valvontakauden lopulla kaikki kohteessa suoritettu valvonta huomioiden.

3.3 Matkustuskulujen hallinta

Erikoistuneiden tarkastajien liikkumisesta voi aiheutua matkakulujen lisääntymistä etenkin harvaan asutuilla alueilla. Tehokkain keino matkakulujen hallintaan on viranhaltijan oman työn suunnittelu. Maantieteellisesti laajoissa yksiköissä, joissa liikkuminen tapahtuu yleisimmin viranhaltijan omalla henkilöautolla, samalla kertaa on

kannattavaa tehdä useampi tarkastus tai muu valvontatoimenpide. Kaupunkikeskuksissa liikkuminen julkisilla kulkuneuvoilla, kävellen tai polkupyörällä on helppoa ja niiden käyttöä kustannusten hallinnan lisäksi puoltavat myös ekologiset näkökohdat.

Valvontayksikön on vahvistettava maksutaksassaan, millä tavoin matkoista aiheutuneet kustannukset sisällytetään valvontamaksuihin. Kuntaliiton yleiskirjeessä ohjeistetaan matkakustannusten jakamisesta yleiskustannuksiin, jolloin ne tulevat mukaan tuntihintaan tai kiinteään taksaan, eikä matkalaskua kohdenneta erikseen toiminnanharjoittajalle. Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista keskusviranomaisten kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka ympäristöterveydenhuollon lainsäädännössä säädetään yksinomaan keskusviraston tehtäviksi. (Forsbacka ym. 2010.)

3.4 Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttäminen

Elintarvikelaissa, kuluttajaturvallisuuslaissa, kemikaalilaissa ja terveydensuojelulaisissa säädetään, että valvontaviranomainen voi käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita valvontaan liittyvissä tehtävissä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytettäessä päätökset valvontatoimista tekee valvontaviranomainen. Ulkopuolisella asiantuntijalla on oltava riittävä osaaminen ja pätevyys, minkä valvontaviranomainen toteaa. Ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö valvontahenkilöstön erikoistumisen edistämiseksi on perusteltua, esimerkiksi silloin kun näytteenotto- tai mittaustehtävien ulkoistaminen vapauttaisi resursseja muuhun työhön. Ulkopuolisen asiantuntijan käytöstä hyötyvät yksiköt, joissa vähäisen henkilöstömäärän vuoksi erikoistuminen rajoittuu valvonnan kannalta tärkeimmille osa-alueille. Tällöin valvontaviranomaiselta puuttuva osaaminen voidaan hankkia muualta.

Terveydensuojelulainmukaisissa valvontatehtävissä ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö on jo melko vakiintunutta. Vesinäytteiden oton ja erilaiset laajat asumisterveyteen liittyvät selvitykset tuottaa usein ulkopuolinen palveluntarjoaja. Terveydensuojeluviranomaisen päätös tutkimusten ja/tai mittausten teettämisestä voi perustua vain aiheelliseen epäilyyn terveyshaitan esiintymisestä, joka edellyttää aina tarkastuksen kohteessa. Terveyshaitan luonteen ja laajuuden selvittämiseksi tehtävät lisäselvitykset voidaan teettää tai velvoittaa kiinteistön omistajaa teettämään ulkopuolisella asiantuntijalla, jonka pätevyyden viranomainen on todennut. (Aurola 2009.) Vesinäytteiden

osalta lainsäädäntö ei ota kantaa siihen kuka vesinäytteet ottaa. Näytteenottajan tulee kuitenkin olla luotettava ja riittävän kokenut tai omata erilliskoulutuksen kautta saatu ammattitaito. Vesihuoltolaitoksen huolehtiessa itse valvontatutkimuksia varten otettavien näytteiden ottamisesta, on terveydensuojeluviranomaisen varmistettava, että näytteenotto tapahtuu asianmukaisesti, ja että näytteet antavat todellisen kuvan vesijohtoveden laadusta. (Vesi- ja viemäri­laitosyhdistys 2001.)

Elintarvikevalvonnassa ulkopuoliset asiantuntijat voivat tehdä valvontaviranomaisen pyynnöstä viranomaisvalvontaa varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä. Niiden perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee palvelun tilannut valvontaviranomainen. Ulkopuolisen asiantuntijan on osoitettava pätevyytensä ja käyttämiensä tarkastus- ja tutkimusmenetelmien luotettavuus palveluja tilaavalle viranomaiselle. Ulkopuolisille asiantuntijoille asetetuista vaatimuksista säädetään myös valvonta-asetuksen (EY) N:o 882/2004 artiklassa 5. Elintarvikevalvonnassa käytettävistä ulkopuolisista asiantuntijoista on ilmoitettava Elintarviketurvallisuusvirasto Eviraan. (Wallin 2011.)

Kemikaalilain 49 b§ mukaan valvontaviranomainen voi käyttää apunaan pätevää ulkopuolista asiantuntijaa valvonnan kannalta merkityksellisen seikan selvittämisessä (Kemikaalilaki 744/1989). Käytännössä ulkopuolisen asiantuntijan käyttö on mahdollista yksittäisessä valvontatapauksessa esimerkiksi tuotteen säännösten mukaisuuden selvittäminen. Valvontaa koskevasta päätöksenteosta vastaa kuitenkin aina viranomainen.

3.5 Erikoistumista tukeva koulutus

Kyselyn tuloksista voidaan päätellä, että suuri merkitys erikoistumisen kehittämisessä on henkilöstön erikoistumista tukevalla koulutuksella. Koulutuksen avulla voidaan parantaa ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden sekä muun henkilöstön työssään tarvitsemia taitoja ja tietoja.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2011-2014 mukaan olennainen osa toiminnan kehittämistä on henkilöstön pätevyyden varmistaminen. Kunnan valvontasuunnitelmaan tulisi liittää suunnitelma siitä, minkä

tyyppiseen koulutukseen henkilöstö osallistuu, miten koulutukseen varataan määrärahoja ja millä tavalla varmistetaan henkilöstön pätevyys. (Forsbacka ym. 2010.)

Aluehallintovirastot, ELY-keskukset, keskusvirastot ja ministeriöt järjestävät koulutuspäiviä, joilla kerrotaan muun muassa lainsäädännön uudistuksista. Henkilöstön erikoistuminen uusien yhteistoiminta-alueiden myötä mahdollistaa tehokkaamman täydennyskoulutuksen, kun koulutus on suunnitelmallista ja oikein kohdistettua. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 5 §:n mukaan kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän on huolehdittava siitä, että terveydenhuollon henkilöstö, mukaan lukien sen yksityisen palveluntuottajan palveluksessa oleva henkilöstö, jolta kunta tai kuntayhtymä hankkii palveluja, osallistuu riittävästi terveydenhuollon täydennyskoulutukseen. Täydennyskoulutuksen sisällössä on otettava huomioon henkilöstön peruskoulutuksen pituus, työn vaativuus ja tehtävien sisältö. Säännös koskee myös ympäristöterveydenhuollon henkilöstöä eri viranomaisten palveluksessa. Lisäksi kuluttajaturvallisuuslain 31 § mukaan kunnan ja aluehallintoviraston on huolehdittava siitä, että viranhaltijat osallistuvat riittävästi täydennyskoulutukseen. (Forsbacka ym. 2010.)

Valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitämisestä kunnan valvontaviranomainen voi laatia erillisen koulutussuunnitelman, joka voidaan tehdä monivuotisena, mutta sen toteutumista tulisi seurata vuosittain. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon keskusvirastojen, aluehallintovirastojen ja muiden koulutusta järjestävien toimijoiden tarjoamat valvonnan koulutustilaisuudet. Kuntien välillä on merkittäviä eroja viranhaltijoiden täydennyskoulutuksessa, joten viranhaltijan peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen hyvä koulutustavoite on keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden. Koulutuspäiviksi voidaan varsinaisten koulutuspäivien lisäksi lukea muutakin ammattitaidon edistämistä, kuten työnohjauspäiviin osallistumista, malliasiakirjojen opiskelua tai muuta suunnitelmallista pätevyyden ylläpitoa. (Forsbacka ym. 2010.)

Tuula Kettunen on Mikkelin ammattikorkeakoulun YAMK opinnäytetyössään vuonna 2011 selvittänyt täydennyskoulutuksen nykytilaa ja sitä, kuinka ympäristöterveydenhuollon ammatillista osaamista kehittävä täydennyskoulutus tulisi järjestää valtakunnallisesti. Selvitettäviä asioita olivat tulevaisuuden koulutustarpeet ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueilla, koulutuksen koordinointi, järjestäminen ja laadunvarmistus valtakunnallisesti sekä koulutuksen lainsäädännöllinen perusta. Selvityksessä Ket-

tunen toteaa, että ympäristöterveydenhuollon täydennyskoulutusta ei tällä hetkellä koordinoita valtakunnallisesti ja koulutustarjontaa on hankala hahmottaa, koska kattavaa ympäristöterveydenhuollon yhteistä koulutuskalenteria ei ole olemassa. Täydennyskoulutukselle ei ole myöskään asetettu kriteereitä sen keston, laadun, seurannan tai arvioinnin osalta ja eri kouluttajat suunnittelevat ja markkinoivat omia täydennyskoulutustuotteitaan. Koulutusta järjestetään sekä laajoina että pienimuotoisempina koulutustilaisuuksina mm. yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, keskus- ja aluehallintovirastojen, erilaisten järjestöjen sekä alan ammattilehtien organisoimana. Keskusvirastojen koulutustilaisuuksissa päivitetään viranomaisten tietoja toimintaympäristössä, lainsäädännössä ja ohjeistuksissa tapahtuvista muutoksista. (Kettunen 2011.)

Erikoistumista tukeva koulutus ja yhteisten tavoitteiden kirjaaminen valvontasuunnitelmiin selkeyttävät ympäristöterveydenhuollon henkilöstön näkemyksiä siitä, mitä heiltä ja heidän työpanokseltaan odotetaan jatkossa. Valvontatyö on suunniteltava entistä paremmin, valvojat on nimettävä ja heille tarjottavaa koulutusta on kehitettävä. Ympäristöterveydenhuollon kuntakentän toimintojen suunnitelmallisuutta on lisännyt huomattavasti keskusvirastojen sekä yhteiset että toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat, jotka ohjaavat kuntien valvontatoimintaa. Yhteistoiminta-alueiden muodostaminen on osaltaan johtanut resurssien suunnitellumpaan ja ohjatumpaan käyttöön kunnissa ja samalla mahdollistanut uudenlaiset erikoistumiseen tähtäävät tehtävänjaot valvontayksikön viranhaltijoiden kesken.

4 MENETELMÄT

4.1 Kyselytutkimus

Aineiston keräysmenetelmänä kyselytutkimuksen vahvuutena on erityisesti tehokkuus ja taloudellisuus, kun tarkoituksena on kerätä tietoa toiminnasta, asenteista ja mielipiteistä. Lisäksi kyselytutkimuksen valinta menetelmäksi antaa mahdollisuuden arvioida etukäteen, kuinka paljon aikaa ja kustannuksia aineiston keruu vaatii. (Alkula 2002.) Jos tutkimuksessa halutaan tietää, mitä ihmiset ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat, on suositeltavaa käyttää haastatteluja tai kyselylomaketta (Hirsjärvi 2000).

Huolellisesti laaditun kirjallisen kyselyn vahvuuksia on yleensä kohtuullinen

vastausprosentti, eikä haastattelijasta johtuvia virheitä aiheudu. Aineiston keruu vie kuitenkin aikaa, eikä vastaustilannetta voi kontrolloida tai täydentäviä kysymyksiä esittää. (Alkula 2002.) Lisäksi ei ole mahdollista varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen (Hirsjärvi 2000).

Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin sekä osoittavat vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuuden (Hirsjärvi 2000). Monivalintakysymyksiin annettuja vastauksia voidaan mielekkäästi vertailla ja ne ovat vähemmän kirjavia sekä helpommin käsiteltäviä ja analysoitavia. (Hirsjärvi 2000.)

4.2 Haastattelututkimus

Laadullisen tutkimuksen, haastattelututkimuksen, lähtökohtana on todellisen tilanteen kuvaaminen ja pyrkimys tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti, sekä löytää tai paljastaa tosiasioita ja todentaa jo olemassa olevia väittämiä. Haastattelututkimuksessa suositaan ihmistä tiedon kerääjänä ja tutkija luottaa omiin havaintoihinsa sekä keskusteluihin haastateltavien kanssa. (Hirsjärvi 2000.)

Laadullisen tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja otoskoko on usein pieni. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä, sitä toteutetaan joustavasti ja olosuhteiden mukaisesti. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineisto tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi 2000.)

Teemahaastattelu on avoimen- ja lomakehaastattelun välimuoto, joissa haastateltavien näkökulmat ja mielipiteet pääsevät esille. Teemahaastatteluissa aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi 2000.)

4.3 SWOT -analyysi

Lyhenne SWOT tulee englannin sanoista Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet) ja Threats (uhat). SWOT-analyysi on tärkeä väline analysoitaessa työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja sen toimintaympäristöä kokonaisuutena. SWOT-analyysi on suositeltavaa toteuttaa ennen työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitteluvaihetta, kun toteuttamis- tai kehittämispäätös on tehty. SWOT-

analyysin tulosten avulla voidaan ohjata prosessia ja tunnistaa työpaikalla tapahtuvan oppimisen hyvien käytäntöjen siirron kriittiset kohdat. (Opetushallitus 2012.)

Vahvuudet ja heikkoudet ovat sisäisiä tekijöitä. Organisaation vahvuus voi olla esimerkiksi hyvät työelämäsuhteet. Heikkous puolestaan voi olla työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnitteluun varattujen resurssien riittämättömyys. Mahdollisuudet ja uhat ovat ulkoisia tekijöitä. Mahdollisuus voi olla esimerkiksi Internetin käyttö jakelukanavana, mikä voi lisätä kysyntää ja organisaation vetovoimaa. Uhka voi olla kilpaileva ammatillisen koulutuksen järjestäjä, joka pystyy tarjoamaan parempaa koulutusta, työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja työelämäyhteyksiä. (Opetushallitus 2012.)

Mainittakoon, että SWOT-analyysi voi olla hyvin subjektiivinen – kaksi henkilöä päätyy erittäin harvoin samaan analyysiin edes silloin, kun heillä on samat tiedot organisaatiosta ja sen toimintaympäristöstä. Näin ollen SWOT-analyysin tuloksia tulisi käyttää lähinnä suuntaa antavina, eikä niinkään velvoittavina ohjeina. Kunkin osatekijän kriteereiden lisääminen ja niiden painottaminen parantavat analyysin käyttökelpoisuutta. (Opetushallitus 2012.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄKUVAUS

Koska tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa, miten ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön erikoistuminen on kuntakentässä toteutunut ja millaisia kokemuksia erikoistumisesta on saatu, on kyselylomakkeen käyttö tiedonkeräämiseksi perusteltua. Kyselytutkimuksesta saatua tietoa tarkennettiin haastattelemalla valittujen valvontayksiköiden henkilökuntaa. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluin.

Kysely toteutettiin sähköisellä webropol-kyselylomakkeella, johon vastaajille lähetettiin sähköpostitse linkki. Sähköpostitse toimitetun lomakelinkin saatteessa kerrottiin selvityksen tarpeesta ja tavoitteista sekä annettiin vastauksen antamiseen käytettävissä oleva aika ja selvityksen tekijöiden yhteystiedot ongelmatilanteiden tai tarkentavien kysymysten varalta.

Tässä työssä ensisijaisena tavoitteena oli tiedonkeruu sähköisesti lähetettävällä kyselylomakkeella suuren vastaajajoukon, menetelmän edullisuuden, ajansäästön ja tutkimusongelmaan sopivuuden vuoksi.

Kyselylomake lähetettiin Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun yhteystietoluettelon mukaisesti ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköihin (83 kpl) kaikille luettelossa oleville viranhaltijoille, yhteensä 707 henkilölle. Osa kyselylomakkeista palautui yksiköissä tapahtuneiden henkilöstömuutosten vuoksi. Palautuneiden, perille pääsemättömien, viestien määrä oli 68 kpl. Lähetyksessä pyrittiin käyttämään viranhaltijoiden henkilökohtaisia sähköpostiosoitteita, mikäli ne olivat saatavissa. Tällä haluttiin korostaa sitä, että vastaukseksi halutaan vastaajan henkilökohtainen näkemys, ei yksikön yhteistä kantaa.

5.1 Kyselylomake

Kyselylomake (liite 1) pyrittiin muotoilemaan mahdollisimman selkeäksi ja yksiselitteiseksi. Ennen lomakkeen lähettämistä siitä pyydettiin kannanotot Sosiaali- ja terveysministeriöstä, Maa- ja metsätalousministeriöstä, Kuntaliitosta ja Aluehallintovirastojen ympäristöterveydenhuollon ylitarkastajilta. Kyselylomakkeen saatekirje on liitteenä 2.

Kyselylomake koostuu kolmesta kysymyskokonaisuudesta:

1. Vastaajan taustatiedot
2. Valvontayksikkö ja erikoistuminen
3. Kokemukset valvontahenkilöstön erikoistumisesta.

Vastaajan taustatiedoissa kysyttiin vastaajan valvontayksikkö, asema organisaatiossa, koulutustausta ja työkokemus. Kysymyksen asettelussa käytettiin sekä avoimia että monivalintakysymyksiä.

Valvontayksikkö ja erikoistuminen –osiossa kysyttiin valvontayksikön taustatietoja: yksikön kokoa, henkilöstön määrää ja toiminta-alueen laajuutta. Valvontaresurssien määrää kartoitettiin vain yksikön esimiehille osoitetulla kysymyksellä. Lisäksi osioon sisältyi kysymyksiä valvontahenkilöstön erikoistumisesta ja avoin kohta, jossa vastaaja selvittää, kuinka erikoistuminen on toteutettu.

Viimeinen osio ”Kokemukset valvontahenkilöstön erikoistumisesta” sisälsi väittämiä, joihin vastaaja valitsi annetuista vaihtoehdoista sopivimman vaihtoehdon. Lisäksi lo-

makkeen lopussa oli kokemuksia koskeva avoin kohta, jossa vastaaja sai vapaasti kirjoittaa. Avoimet kysymykset soveltuvat hyvin valvontahenkilöstön kokemusten selvittämiseen, mutta tulosten käsiteltävyyden vuoksi päädyttiin kartoittamaan kokemuksia valintakysymyksillä.

5.2 Syventävät haastattelut

Opinnäytetyön kyselytutkimusosuuden valmistuttua valvontayksiköissä käytettyjä erikoistumismalleja ja niiden syntymistä yksiköissä haluttiin tarkentaa haastatteluin. Haastattelupyyntö lähetettiin kuuteen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikköön, joista viisi lupautui haastatteluun. Haastateltavat olivat tarkastajia. Saatua tietoa käytettiin erikoistumisen kehittämiseksi esitettyjen mallien laadinnassa. Tässä opinnäytetyössä aineiston hankinnan menetelmäksi valittiin teemahaastattelu (liite 3).

Kyselyn vastausten pohjalta valittujen esimerkkiyksiköiden tarkastajilta pyydettiin yksityiskohtaisia tietoja erikoistumisen toteuttamisesta kyseisessä valvontaorganisaatiossa. Tietoja kerättiin seuraavista ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköistä:

- Kuopion kaupunki ympäristöterveydenhuolto
- Kouvolan kaupunki Terveyden- ja ympäristönsuojelu (Kouvola ja Iitti)
- Oulun seudun ympäristötoimi (Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Tyrnävä ja Yli-Ii)
- Itä-Savon Sairaanhoidopiiri (Savonlinna, Enonkoski, Juva, Puumala, Rantasalmi, Sulkava)
- Tervon kunta, ympäristöterveyspalvelut (Suonenjoki, Rautalampi, Pielavesi, Keitele, Tervo, Vesanto).

5.3 Erikoistumismallit ja niiden käyttökelpoisuuden arviointi

Kyselyn tulosten ja haastattelujen pohjalta laadittiin kolme erilaista erikoistumismallia. Mallien sovellettavuus valvontayksikköön riippuu yksikön koosta, valvontakohdeiden lukumäärästä sekä käytettävissä olevasta valvontaresurssista. Todettakoon, että puhtaasti yhden mallin mukaisen toimintatavan toteuttamista ei aina voida pitää parhaana mahdollisena toimintatapana.

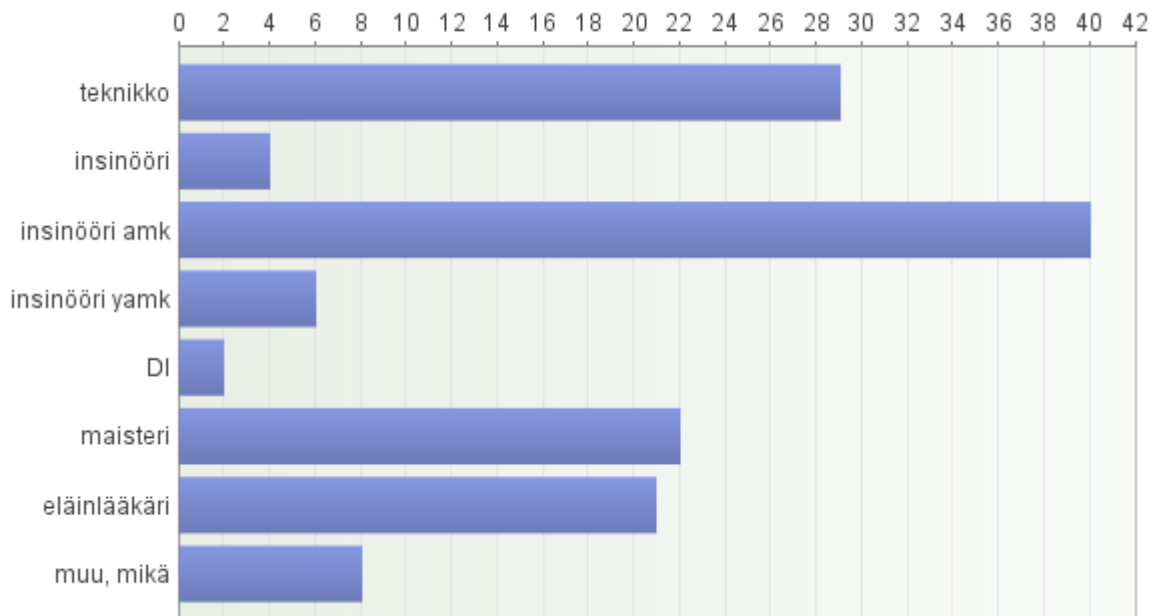
Erikoistumismallien käyttökelpoisuutta arvioitiin SWOT-analyysin avulla. Analyysin avulla on pyritty nostamaan esiin kunkin mallin vahvuudet ja heikkoudet.

6 ERIKOISTUMINEN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKÖISSÄ -KYSELYN TULOKSET

Vastauksia saatiin 62 valvontayksiköstä yhteensä 132 kappaletta. Näin ollen kyselyn vastausprosentiksi saadaan 21 %. Kolme vastaajaa ei ollut ilmoittanut valvontayksikköään. Vastaukset jakaantuivat valvontahenkilöstön ja yksikön esimiesten kesken siten, että 75 % (99 kpl) vastauksista saatiin valvontahenkilöstöltä ja 25 % (33 kpl) esimiehiltä.

6.1 Vastaajien koulutustausta

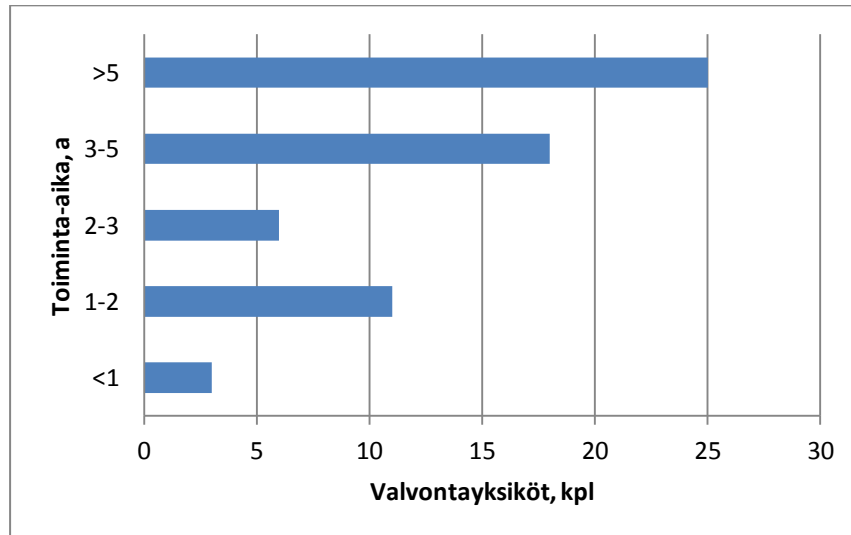
Vastanneista 48,5 % ovat toimineet ympäristöterveydenhuollon tehtävissä yli 15 vuotta. Valtaosa vastaajista ovat koulutukseltaan ammattikorkeakouluinsinöörejä (kuva 1). Myös teknikoita vastaajissa oli paljon. Koulutustausta kohdassa ”Muu, mikä” vastattiin mm. kaksoistutkintoja AMK tradenomi yhdistettynä insinööri ympäristö- ja terveys koulutukseen sekä luonnontieteiden kandidaatti.

KUVA 1. Vastaajien koulutustausta (N= 132 kpl).

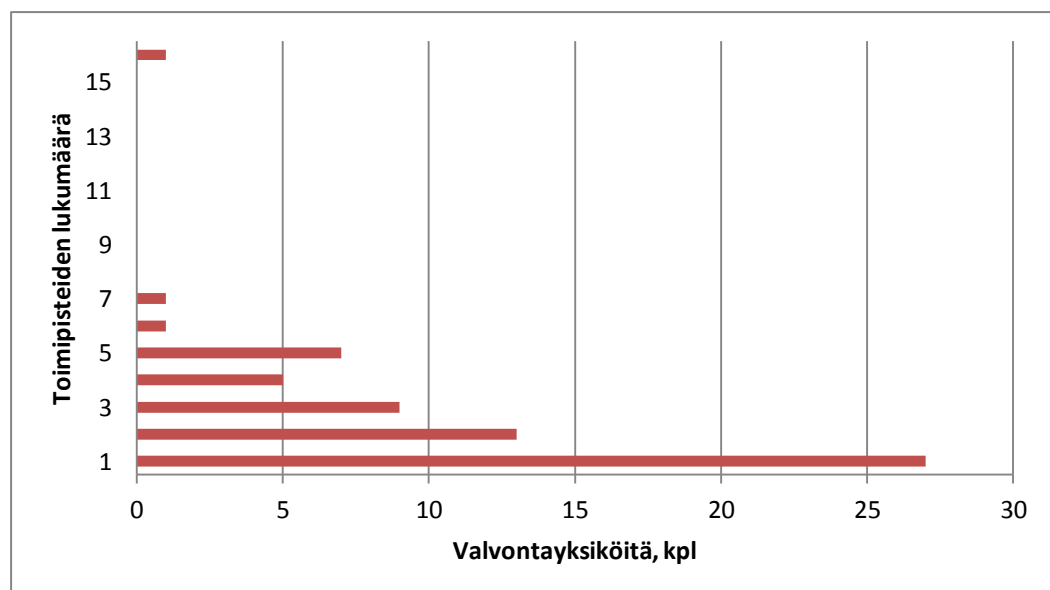
6.2 Vastanneet valvontayksiköt

Kyselylomakkeessa kysyttiin, kuinka kauan valvontayksikkö on toiminut. Valvontayksiköitä, jotka ovat toimineet yli viisi vuotta, oli 25 kappaletta eli 40 % (kuva 2).

KUVA 2. Selvitykseen osallistuneiden valvontayksiköiden toiminta-aika vuosina (N= 62 kpl)

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstö on sijoittunut yhteen toimipisteeseen 27 valvontayksikössä (kuva 3). Valvontayksiköistä 11 toimii usean kunnan alueella yhdestä toimipisteestä käsin. Valvontayksiköistä 13 ilmoitti toimivansa kahdessa ja 9 valvontayksikköä kolmessa toimipisteessä.

KUVA 3. Toimipisteiden lukumäärä valvontayksikössä (N= 62 kpl)

Vastanneista 62 yksiköstä esimiesasemassa olevia oli 66 henkilöä, eli joissain yksiköissä esimiesasemassa oli useampi henkilö. Kyselyyn vastanneiden yksiköiden esimiehistä valtaosalla on valvontatehtäviä (75 %). Johtajia, joiden tehtäviin ei kuulu valvontatyötä, on vastanneissa yksiköissä (31 %). Yli kymmenen tarkastajan valvontayksiköitä oli vastanneista 22 % ja 1-10 tarkastajaa vastasi 73 % valvontayksiköistä. Vastanneista 35 yksikössä on valvontaeläinlääkäri.

6.3 Valvonnan resurssit yksiköissä

Kyselyssä pyydettiin yksikön esimiestä ilmoittamaan yksikön valvontaresurssit henkilötyövuosina. Vastauksia saatiin 41 kappaletta. Eniten valvontaresursseja kohdistuu elintarvikevalvontaan ja terveydensuojeluvalvontaan (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Valvonnan resurssien jakautuminen

	Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Yhteensä
Elintarvikevalvonnan resurssit yksikössä, htv	0,4	30	4,88	195,33
Eläinlääkäreiden suorittama elintarvikevalvonta esim. maitohygieniatarkastukset, htv	0	2	0,42	15,81
Terveydensuojelulain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä, htv	0,2	15	3,39	139,14
Kuluttajaturvallisuuslain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä, htv	0	1,5	0,54	21,69
Tupakkalain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä, htv	0	1,4	0,39	15,48
Kemikaalilain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä, htv	0	0,2	0,13	4,92
Lääkelain (nikotiinituotteiden vähittäismyynnin valvonta) mukaisen valvonnan resurssit yksikössä, htv	0	1	0,14	5,31

Elintarvikevalvonnan ja terveydensuojeluvalvonnan kohteita on eniten, mikä selittää valvonnan resurssien painottumisen näille valvonnan alueille. Tupakkalain mukaisia valvontakohteita on myös paljon, mutta tarkastukset ajallisesti ovat melko lyhyitä.

6.4 Erikoistuminen valvontayksiköissä

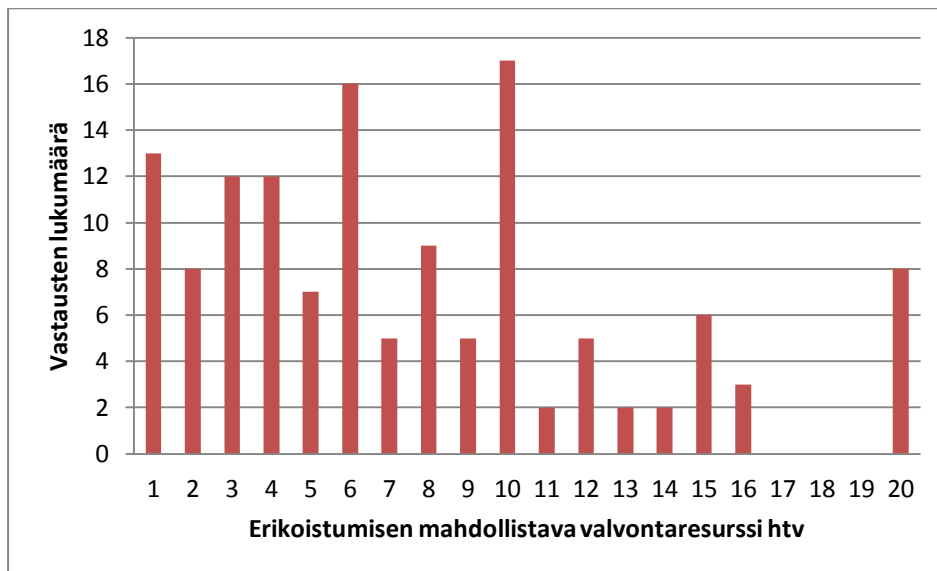
Vastanneista yksiköistä 90 % (56 kpl) valvontahenkilöstö on erikoistunut jollekin valvonnan osa-alueelle. Syyksi erikoistumattomuudelle yleisimmin ilmoitettiin riittämättömät resurssit pienessä valvontayksikössä ja laaja maantieteellinen alue. Kaikista vastanneista 93 % (108 hlöä) ilmoitti valvontayksikkönsä aikovan jatkaa nykyisellä erikoistumistasolla tai yksikössä aiotaan kehittää henkilöstön erikoistumista tulevai-

suudessa. Maantieteellisesti laaja valvonta-alue ja erikoistumisen sopimattomuus yksikölle esitettiin esteeksi erikoistumiselle tulevaisuudessa.

Kyselyssä kysyttiin erikoistumiskokonaisuuksista ja vastauksissa yleisimmin esiintyneet erikoistumiskokonaisuudet olivat seuraavat:

- Asumisterveys
- Asumisterveys ja tupakkalain mukainen valvonta (savun kulkeutuminen)
- Terveydensuojelulain mukainen olosuhteiden valvonta ja kuluttajaturvallisuus
- Talous- ja uimavesi (sisältäen sekä terveydensuojelulain että kuluttajaturvallisuuslain valvontaa)
- Elintarvike- ja tupakkalain valvonta
- Elintarvikevalvonta omana ryhmänään; erikoistuminen kapeammin valvontakohdetyypikohtaisesti tai johonkin erikoistehtävään (ruokamyrkytykset, pakkausmerkinnät)
- Terveydensuojelulain valvonta omana ryhmänään; erikoistuminen valvontakohdetyypikohtaisesti
- Tupakkalain valvonta.

Toimivan erikoistumisen toteutumiseksi tarvittavan valvontaresurssin määrästä ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä kyselyn vastanneiden mielipiteissä oli paljon hajontaa (kuva 4). Vastaukseksi saatiin, että jopa yhden henkilötyövuoden valvontaresurssilla erikoistuminen on mahdollista. Vastauksista 13 % myötäilee yhteistoimintalaissa esitettyä 10 henkilötyövuoden henkilöstöresurssia valvontayksikössä.

KUVA 4. Toimivan erikoistumisen edellyttämät vähimmäisvalvontaresurssit henkilötyövuosina (N=132).

Vastanneista 34 % (43 hlöä) kokee valmiin mallin tarpeellisenä yksikön erikoistumisen järjestämiseksi tai kehittämiseksi.

6.5 Erikoistumisalueiden muodostuminen ja synergiaedut

Vastaajista 90 % (105 hlöä) ilmoitti erikoistumisalueita yhdistämällä löytyneen synergiaetuja. Synergiaetuja koettiin saatavan yhdistämällä elintarvikevalvontaa sekä tupakan myynninvalvontaa ja tupakointirajoitusten valvontaa elintarvikehuoneistoissa, terveydensuojelun ja tupakointirajoitusten valvontaa; esimerkkinä majoitushuoneistojen valvonta ja päiväkotien ja koulujen valvonta sekä terveydensuojelun ja kuluttajaturvallisuuden valvontaa; esimerkkinä uimarannat ja –hallit sekä kuntosalit. Hyvänä periaatteena koettiin valvontakohteen tarkastaminen kokonaisuutena eri lainsäädännöt huomioon ottaen, esim. uimahallissa yksi tarkastaja valvoo terveydensuojelulain mukaisen valvonnan sekä olosuhteiden että uimaveden laadun osalta ja kuluttajaturvallisuuslain mukaisen valvonnan.

6.6 Erikoistumista tukeva koulutus

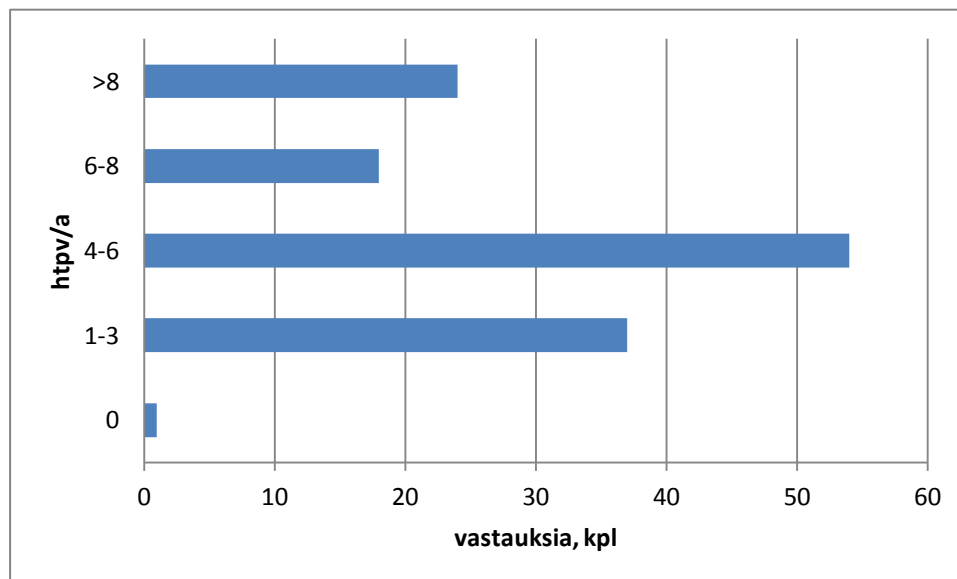
Vastaajista 87 % (107 hlöä) ilmoitti saaneensa erikoistumista tukevaa koulutusta. Sekä erikoistuneiden että ei erikoistuneiden yksiköiden valvontahenkilöstö on saanut erikoistumista tukevaa koulutusta. Taulukossa 2 on ristiintaulukoituna vastaukset kysy-

myksiin ”Onko yksikkönne valvontahenkilöstö erikoistunut jollekin valvonnan osa-alueelle?” ja ”Onko erikoistumistanne tuettu koulutuksin?”. Vastanneista 104 henkilöä ilmoitti erikoistuneensa jollekin valvonnan osa-alueelle ja saaneensa erikoistumista tukevaa koulutusta.

TAULUKKO 2. Erikoistumista tukeva koulutus suhteessa henkilöstön erikoistumiseen.

	Onko yksikkönne valvontahenkilöstöä erikoistunut jollekin valvonnan osa-alueelle?	
Onko erikoistumistanne tuettu koulutuksin?	Kyllä (N=121)	Ei. Miksi ei? (N=6)
Kyllä	104	3
Ei. Miksi ei?	17	3

Syyksi vähäiseen kouluttautumiseen esitettiin taloudelliset syyt, vähäinen koulutustarjonta ja ajan puute. Vastaajista 40 % ilmoitti käyttävänsä kouluttautumiseen 4-6 henkilötyöpäivää vuodessa (kuva 5).

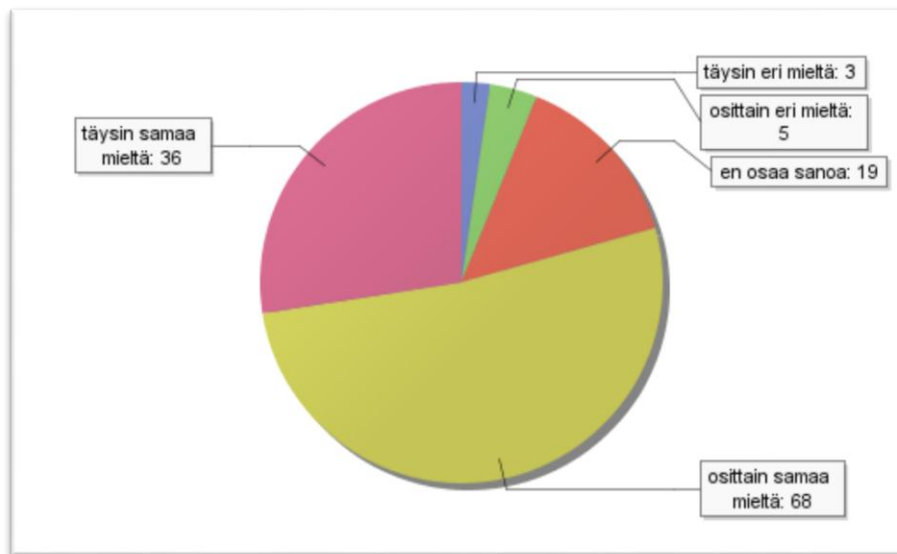

KUVA 5. Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön kouluttautumiseen käyttämä aika (N= 134 kpl)

6.7 Kokemukset ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön erikoistumisesta

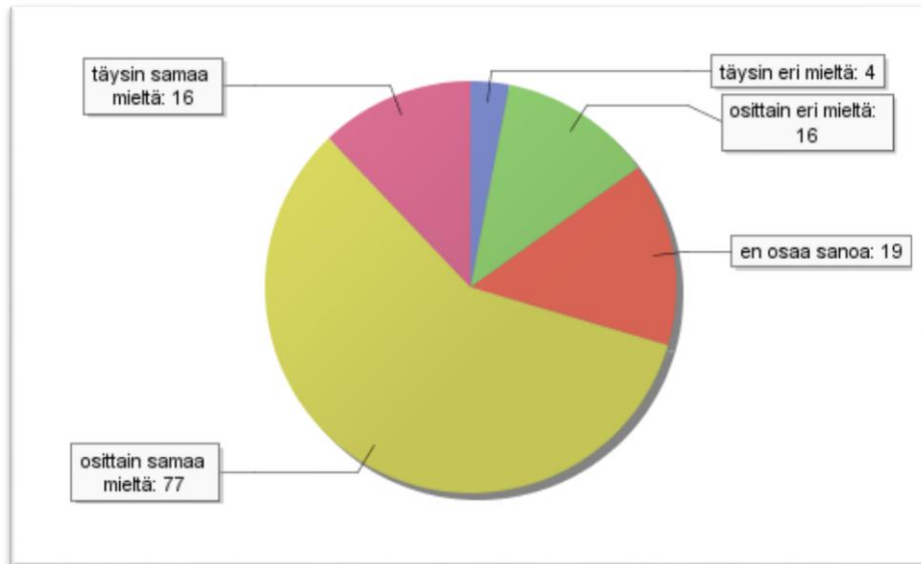
Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajaa arvioimaan valvontahenkilöstön erikoistumisen vaikutuksia erilaisiin väittämiin. Vastausvaihtoehdoiksi annettiin täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä ja täysin eri mieltä.

Valvontatehtävien erikoistumisen johdosta 27 % (36 kpl) vastaajista kokee valvontakulttuurin muuttuneen laadukkaammaksi (kuva 6). Yli puolet annetuista vastauksista (51,9 %) sijoittui luokkaan ”osittain samaa mieltä”. Valvontakulttuurin laadukkuuden parantuminen koettiin saavutetun sillä, että valvonnan osa-alueelle saatiin asiasta innostunut työntekijä ja ettei jokaisen viranhaltijan ole enää tarpeen hallita koko laajaa tehtäväkenttää. Myös yksikön työtapojen yhdenmukaistaminen parantaa valvonnan laadukkuutta. Valvontakulttuurin laatua huonontaviksi syiksi mainittiin se, että yhdessä valvontakohteessa käy monta eri tarkastajaa.

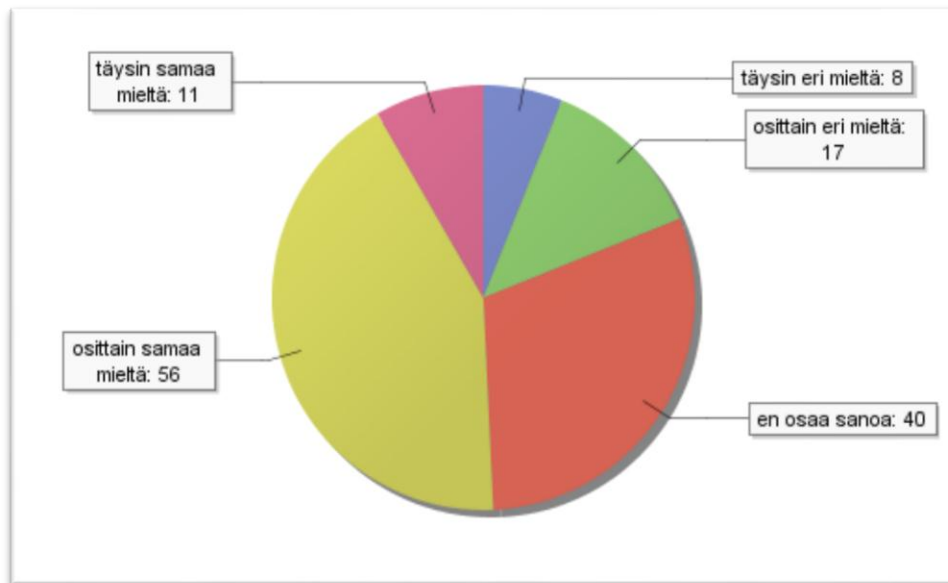
KUVA 6. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvontakulttuuri on muuttunut yksikössämme laadukkaammaksi” (N=131)

Valvonnan kattavuuden koettiin osittain parantuneen 58 % annetuista vastauksista (kuva 7). Työparityöskentely nähtiin yhtenä valvonnan laatua kohottavana tekijänä työntekijöiden työmäärän kohtuullisuuden vuoksi.

KUVA 7. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvonnan kattavuus on parantunut”

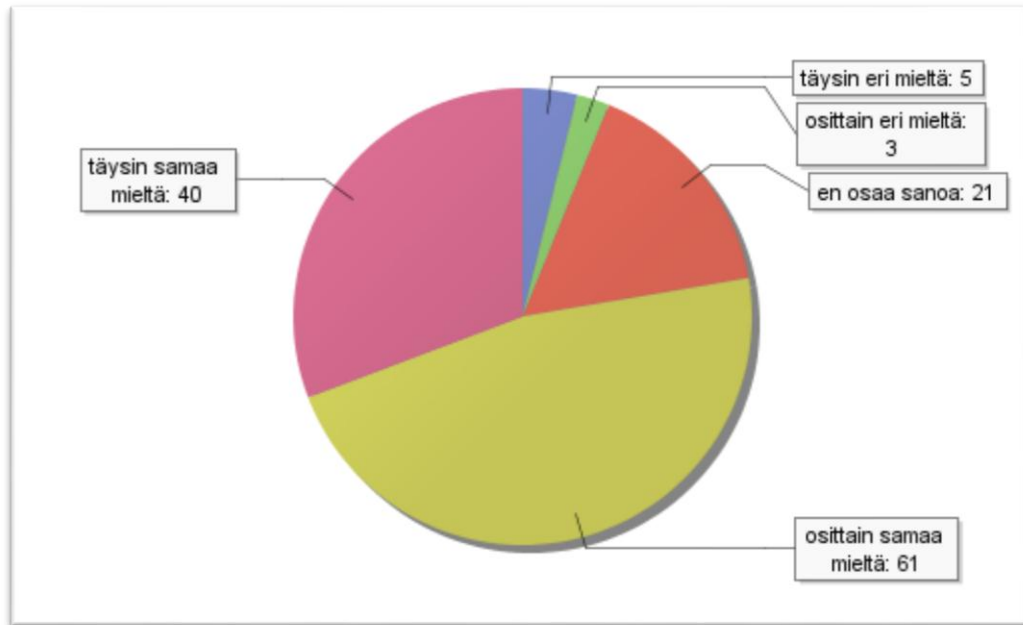
Väittämään ”valvonnan painopiste on muuttunut ennaltaehkäisevämmäksi” suurin osa vastaajista oli osittain samaa mieltä (kuva 8). Huomattavan suuri osuus vastaajista (30 %) vastasi ”en osaa sanoa”.

KUVA 8. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvonnan painopiste on muuttunut ennaltaehkäisevämmäksi”

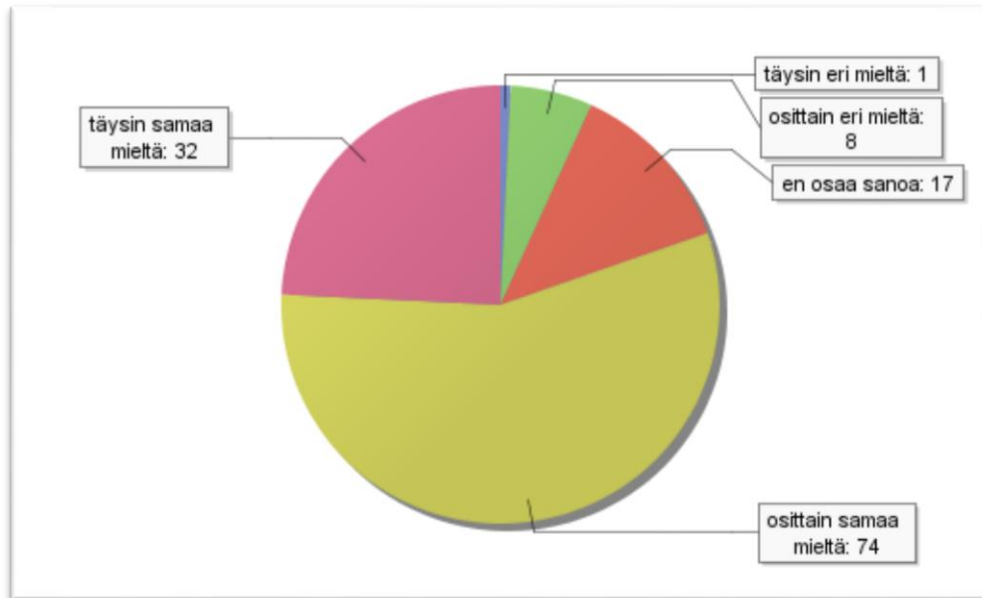
Vastaajista 30 % vastasi ”täysin samaa mieltä” väitteeseen ”tarkastukset ovat erikoistumisen myötä muuttuneet laadukkaimmiksi” (kuva 9). Täysin tai osittain eri mieltä

oli vain 6 % vastaajista. Se, että valvontahenkilöstö kokee tarkastusten muuttuneen laadukkaimmiksi erikoistumisen myötä, johtuu pitkälti siitä, että enää ei tarvitse hallita ympäristöterveydenhuollon koko tehtäväkenttää, vaan pystyy paneutumaan omaan erikoistumisen alaansa ja käyttämään siihen enemmän aikaa.

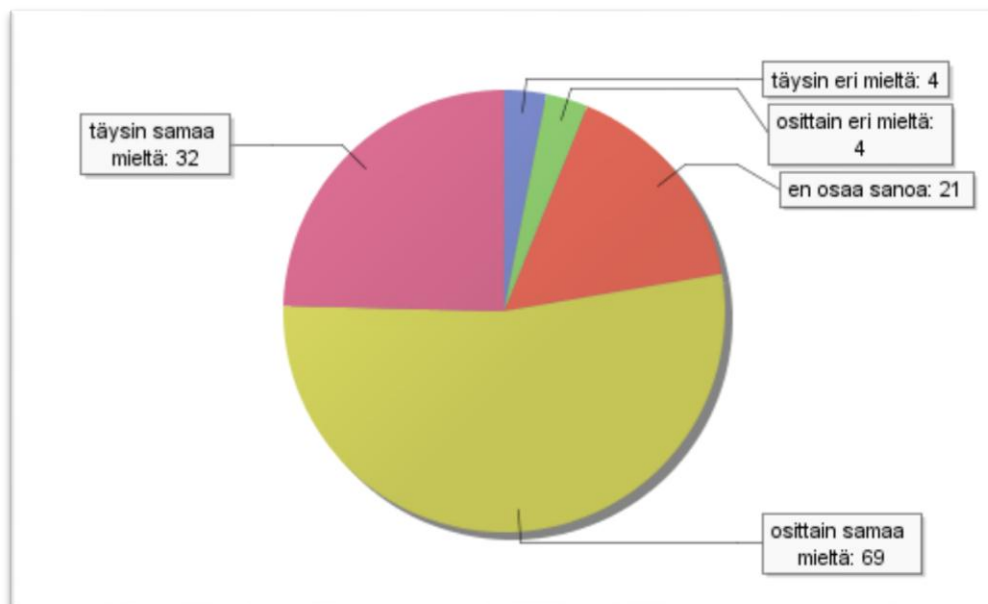
KUVA 9. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Tarkastukset ovat laadukkaampia”

Suurin osa (56 %) vastaajista ilmoitti olevansa osittain samaa mieltä tai samaa (25 %) mieltä väittämään ”valvontakäytännöt ovat yhtenäisempiä” (kuva 10). Valvontakäytäntöjen yhtenäistäminen on helpompaa, kun valvontaa tehdään työpareittain tai pienissä ryhmissä. Tämä tuo myös laadukkuutta tarkastuksiin ja toimijat eivät ole eriarvoisessa asemassa. Valvontakäytäntöjen yhtenäistäminen parantaa myös tarkastajien ammattitaitoa.

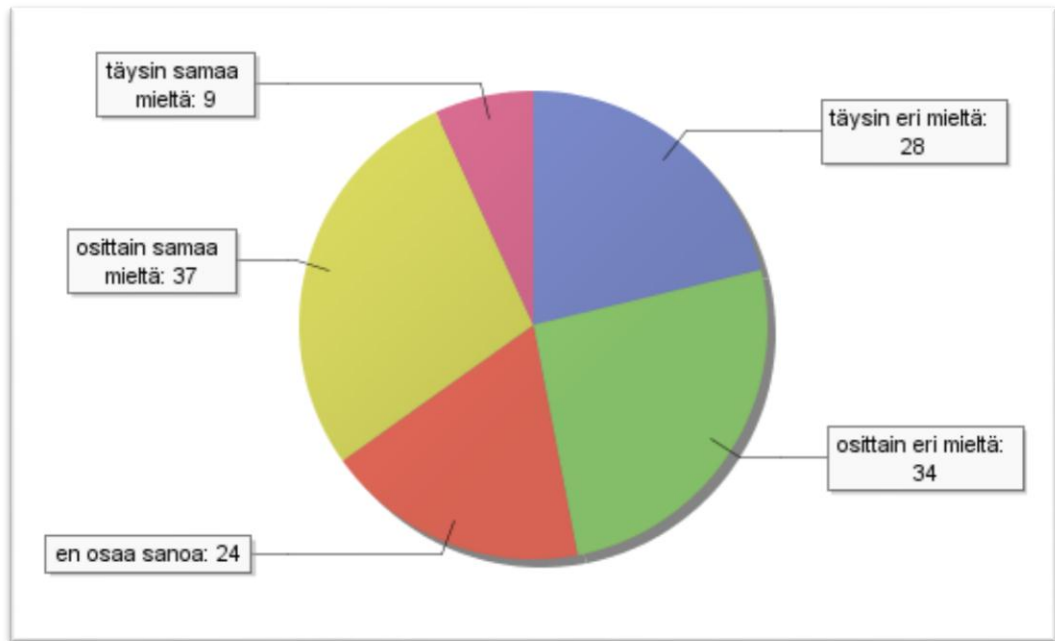
KUVA 10. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvontakäytännöt ovat yhtenäisempiä”

Valtaosa vastaajista (53 %) vastasi olevansa osittain samaa mieltä, että valvontahenkilöstön ammattitaito on erikoistumisen myötä parantunut. Täysin samaa mieltä oli vastaajista 25 % (kuva 11). Koulutuksen koettiin olevan tässä avainasemassa. Erikoistuminen helpottaa koulutuksien valintaa ja täsmällisemmän koulutuksen myötä mahdollistaa kehittymisen omassa työssä.

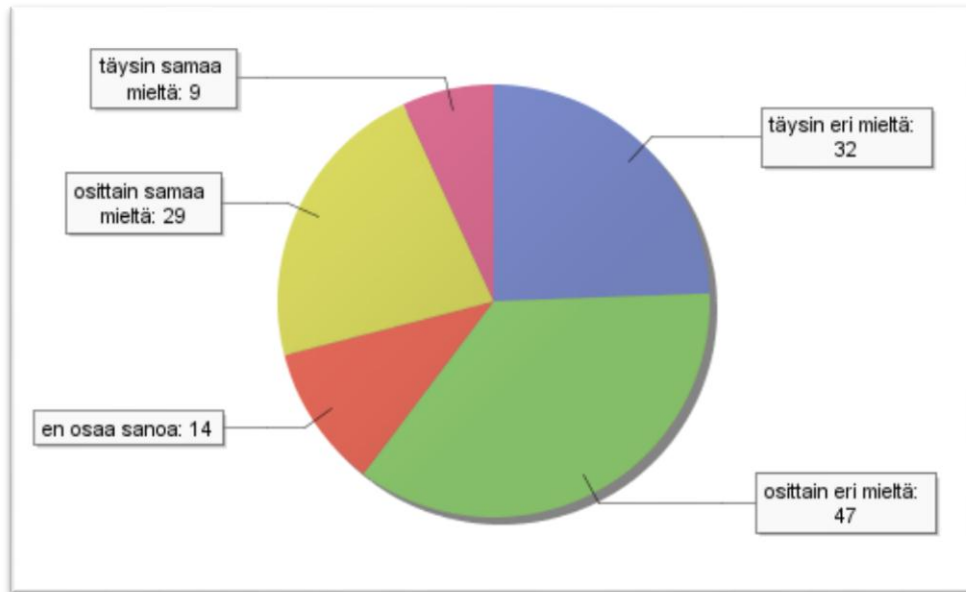
KUVA 11. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvontahenkilöstön ammattitaito on parantunut”

Väittämään ”Erikoistuminen asettaa valvontayksikön tarkastajat eriarvoiseen asemaan” saaduissa vastauksissa oli jonkin verran hajontaa (kuva 12). Kuvasta nähdään, että osittain samaa mieltä ja osittain eri mieltä vastanneiden määrä on lähes yhtä paljon. Syitä tarkastajien eriarvoistumiseen oli mm. epäsuhtaiset työmäärät ja toiset työt koettiin arvostetuimmiksi, kuin toiset.

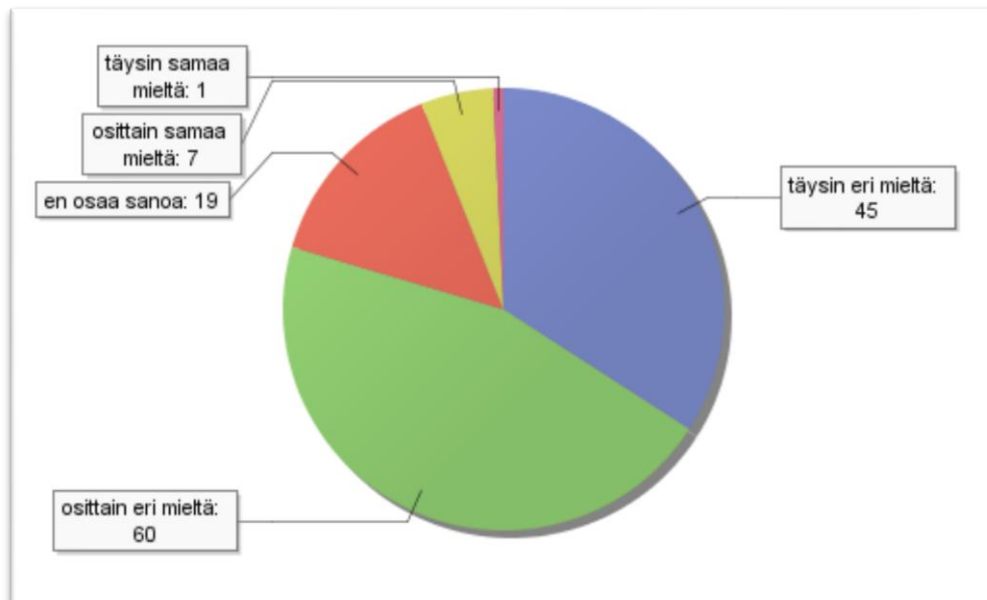
KUVA 12. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistuminen asettaa valvontayksikön tarkastajat eriarvoiseen asemaan”

Kuvassa 13 on esitetty vastaukset väittämään ”Erikoistumisesta johtuva tehtäväkentän kaventuminen on negatiivinen kehityssuunta”. Valvonta koettiin laadukkaammaksi ja positiiviseksi, kun sai perehtyä kapeammalle tehtäväsektorille edellyttäen, että oli itse pystynyt vaikuttamaan tehtävien valintaan. Vastaajista 60 % ilmoitti olevansa väittämästä täysin tai osittain erimieltä. Vastaajista 29 % koki kuitenkin erikoistumisen myötä tehtäväkentän kaventumisen negatiivisena kehityssuuntana olemalla väittämstä täysin tai osittain samaa mieltä. Tehtäväkentän kaventumisen koettiin heikentävän tulevaisuuden mahdollisuuksia työmarkkinoilla.

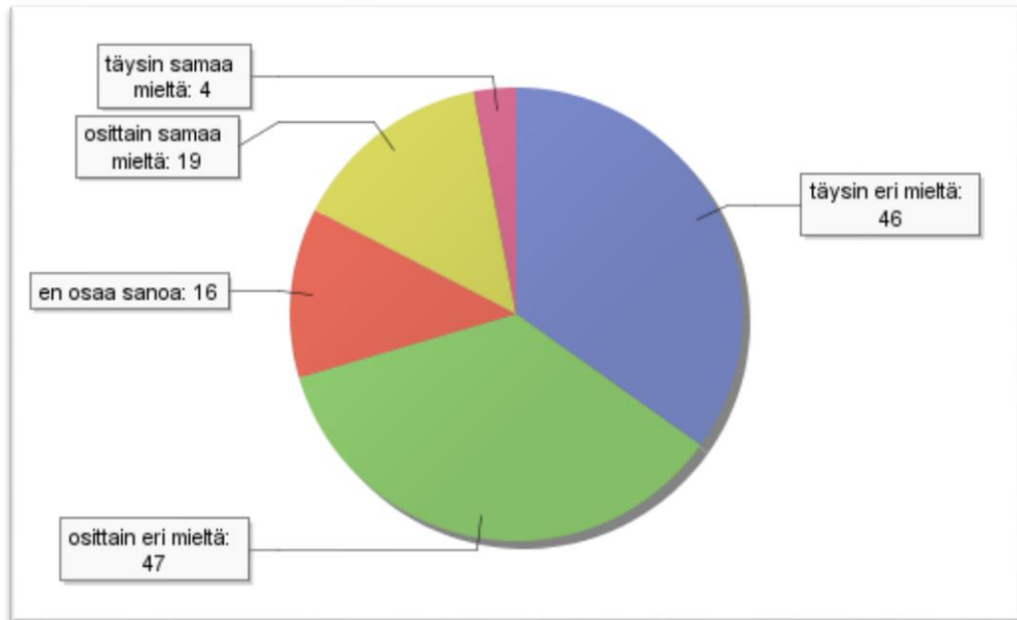
KUVA 13. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistumisesta johtuva tehtäväkentän kaventuminen on negatiivinen kehityssuunta”

Näkemyksiä valvontahenkilöstön erikoistumisen vaikutuksista valvontakulttuuriin tiedusteltiin myös hieman eri tavoin asetetulla väittämällä ”Erikoistuminen ei ole muuttanut valvontakulttuuria millään tavalla” (kuva 14). Vastaajista 79 % ilmoitti olevansa täysin tai osittain eri mieltä väittämästä.

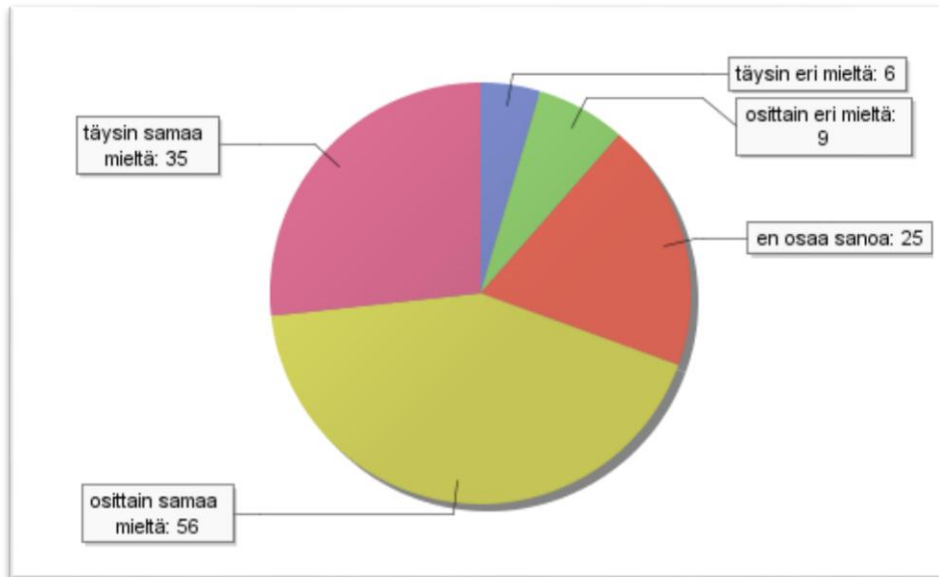
KUVA 14. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistuminen ei ole muuttanut valvontakulttuuria millään tavalla”

Vastaajista 70 % oli osittain tai täysin eri mieltä väitteestä ”Erikoistuminen hankaloi-
taa yksikön toimintaa” (kuva 15). Erikoistumisella pyritään keventämään tarkastajien
työtaakkaa, selkiyttämään tehtäväkenttää sekä yhtenäistämään valvontamenetelmiä ja
tulkintoja eli parantamaan yksikön toimintaa.

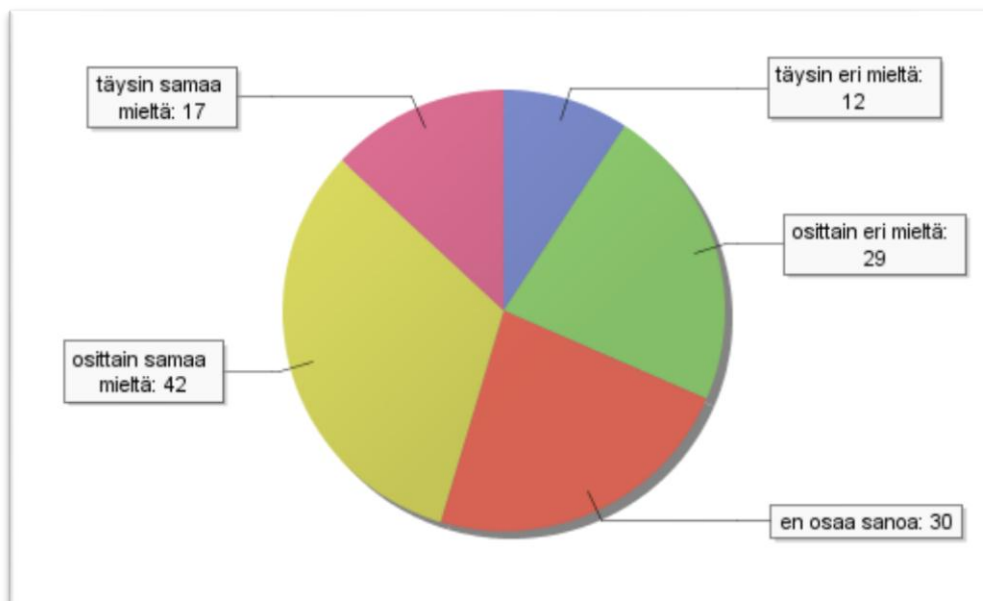
**KUVA 15. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistuminen hanka-
loittaa yksikön toimintaa”**

Valvontatyön mielekkyys on erikoistumisen myötä parantunut –väitteeseen täysin tai
osittain samaa mieltä olevien osuus vastauksista on 70 % (kuva 16). Työ koetaan mie-
lekkääksi, kun omiin työtehtäviinsä on saanut vaikuttaa ja työaika riittää tehtävien
huolelliseen hoitamiseen.

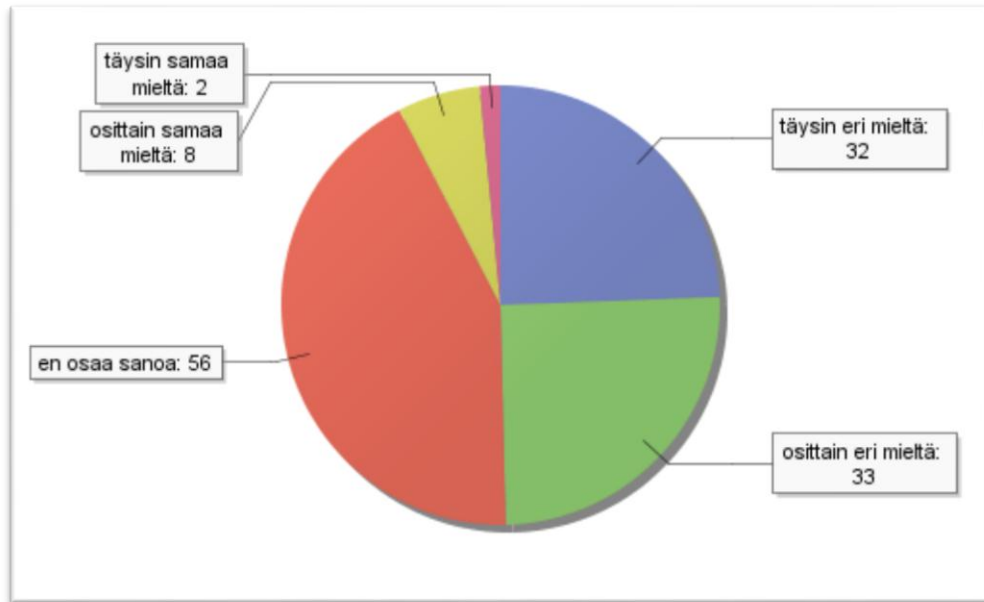
KUVA 16. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Valvontatyön mielekkyys on parantunut erikoistumisen myötä”

Väittämään ”Työn kuormittavuus on vähentynyt erikoistumisen myötä” saaduista vastauksista suurin osa on annettu luokkaan osittain samaa mieltä (kuva 17). Kuitenkin luokat ”en osaa sanoa” ja ”osittain eri mieltä” ovat myös kooltaan merkittävät. Väittämään liittyvät kommentit kertovat, että työn kuormittavuutta on pysytty kuntakentällä vähentämään työpari- tiimityöskentelyn avulla sekä yksittäisen tarkastajan tehtävänkuvaa selkeyttämällä.

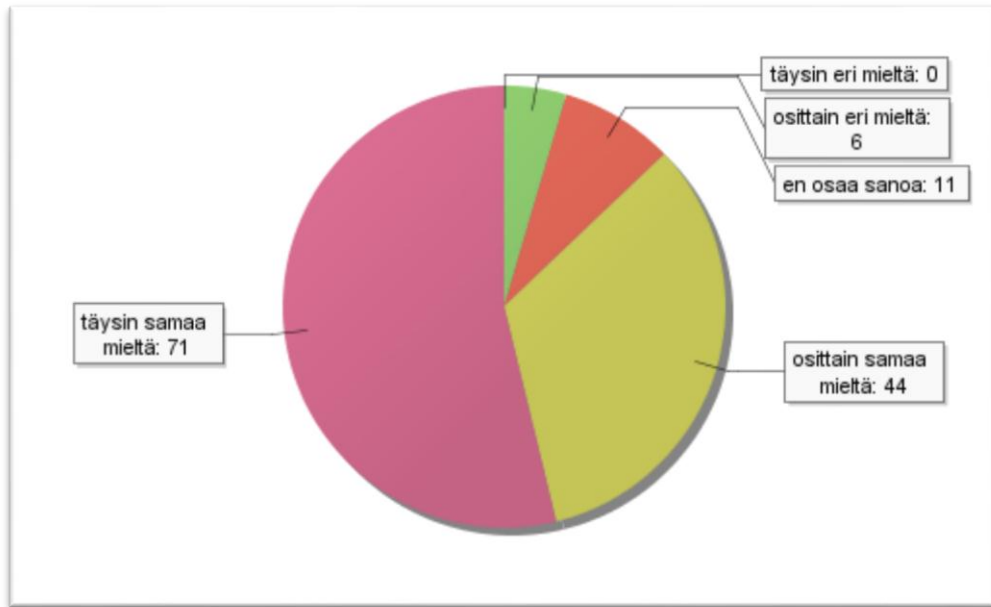
KUVA 17. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Työn kuormittavuus on vähentynyt erikoistumisen myötä”

Vastaajista 43 % ei osannut arvioida erikoistumisen aiheuttamaa tyytymättömyyttä valvontakohteissa (kuva 18). Osittain ja täysin erimieltä olevia on kuitenkin 49 % vastaajista. Vaikka vastauksissa mainittiin laatua heikentäväksi se, että useampi tarkastaja käy samassa kohteessa, niin tähän kysymykseen saatujen vastausten perusteella suurimmassa osassa valvontakohteissa siitä ei koeta tyytymättömyyttä.

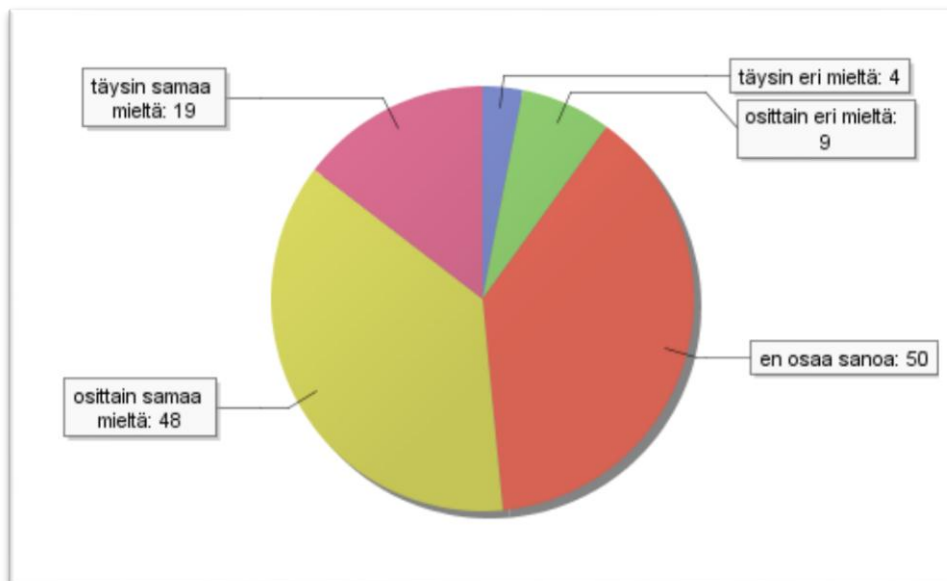
KUVA 18. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistuminen on aiheuttanut tyytymättömyyttä valvontakohteissa”

Väittämään ”erikoistumisen toteuttaminen vaatii valvontahenkilöstön kouluttautumista” saatiin väittämätietokannasta eniten (54 %) luokan, täysin samaa mieltä, vastauksia (kuva 19). Täsmällinen koulutus koettiin tärkeäksi oman tehtäväsektorin hallitsemisessa ja tiedon lisäämisessä.

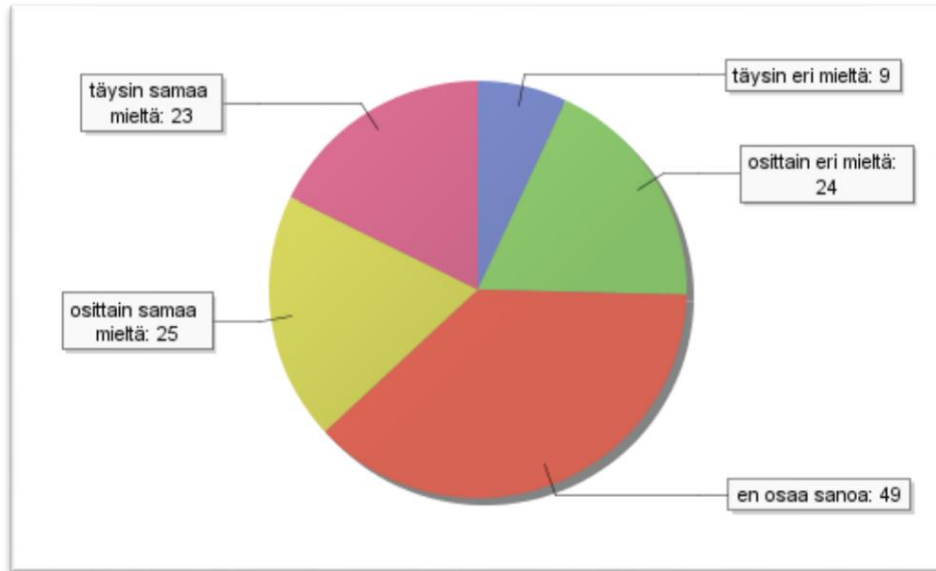
KUVA 19. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Erikoistuminen vaatii valvontahenkilöstön kouluttautumista”

Suurin osa vastaajista (50 %) koki yhteistyön sidosryhmien kanssa helpottuneen vastaamalla täysin tai osittain samaa mieltä väittämään ”Yhteistyö sidosryhmien kanssa on helpottunut” (kuva 20). Sidoryhmien, kuten keskushallinnon viranomaisten ja aluehallintoviranomaisten kanssa on helpompi tehdä yhteistyötä, kun oma tehtävänkuva on selkeä.

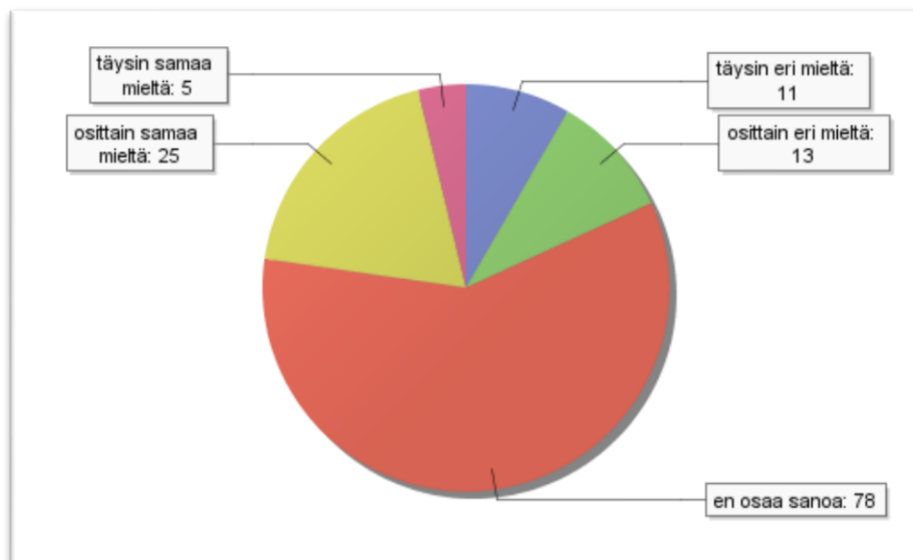
KUVA 20. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Yhteistyö sidosryhmien kanssa on helpottunut”

Valta osa vastauksista (38 %) saatiin luokkaan ”en osaa sanoa” kysyttäessä valvontayksiköiden erikoistuneiden viranhaltijoiden välisestä yhteistyöstä (kuva 21). Sama määrä vastaajia ilmoitti olevansa osittain tai täysin samaa mieltä esitetystä väittämästä.

KUVA 21. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Yhteistyö valvontayksiköiden erikoistuneiden viranhaltijoiden välillä on lisääntynyt”

Viimeinen kysymyspatteriston väittämä ”Ympäristöterveydenhuollon arvostus on lisääntynyt” oli vastaajien mielestä ilmeisen vaikea arvioida (kuva 22). Vastauksista 59 % saatiin luokkaan ”en osaa sanoa”. Ympäristöterveydenhuollon arvostusta voisi mitata esim. asiakastytyväisyyskyselyllä.

KUVA 22. Vastausten (kpl) jakautuminen väittämään ”Ympäristöterveydenhuollon arvostus on lisääntynyt”

Kysymyslomakkeen lopussa vastaajalle annettiin mahdollisuus vapaasti kertoa kokemuksistaan ympäristöterveydenhuollon erikoistumisesta. Henkilöstön erikoistuminen on monessa yksikössä juuri nyt ajankohtainen kehityskohde. Vaikka palautetta saatiin sekä puolesta että vastaan, ovat kokemukset yleisesti olleet positiivisia. Erikoistumisen toivotaan valvontahenkilöstön ammattitaidon kohottamisen ohella helpottavana työtaakkaa ja lisäävän työn mielekkyyttä. Tehtävien yksipuolistuminen, osaamisen kaventuminen ja palvelukulttuurin romahtaminen tuodaan esille negatiivisena kehityssuuntana.

Seuraavassa on esitetty joitakin esimerkkejä vastauksista, joita saatiin lomakkeen lopussa olleeseen ”sana on vapaa” –kohtaan.

- *Erikoistuminen on nykyisessä lainsäädännön määrässä ja tietämystarpeessa nähdäkseni välttämätöntä, on mahdotonta hallita enää koko kenttää. Joustavuus täytyy kuitenkin säilyttää. Työpari-ajattelu antaa mahdollisuuden kollegiaaliseen tukeen => liian pitkälle menevä erikoistuminen vaikeuttaa työtä ja on toisaalta liian haavoittuva rakenne.*
- *Parantaa osaamisen tasoa. Helpottaa koulutuksien valintaa. Kaventaa jo laajaa osaamisaluetta. Mahdollistaa kehittymisen omassa työssä. Vaikeuttaa valvontaa kohteissa, joissa on paljon samoja toimintoja. Tulee päällekkäisiä tarkastuksia. Maksullisuus saattaa tuntua asiakkaista tällöin ikävältä.*
- *Valvontahenkilöstön erikoistuminen edellyttää riittäviä henkilöresursseja. Ei ole järkevää säilyttää yhden osa-alueen osaamista vain yhden valvontahenkilön taakse, koska poissaoloja on aina. Tällöin palvelu on joka tapauksessa pystyttävä tuottamaan. Näin ollen pienissä yksiköissä kapea-alainen erikoistuminen ei ole järkevää.*
- *Erikoistumiseen liittyvät työtehtävät tulisi jakaa henkilöstön kesken tasapuolisesti, esim. talousvesistä vastaaminen on aivan erilainen kokonaisuus, kuin esim. tupakkaluvista vastaaminen. Erilaiset kokonaisuudet vaativat eri määrän työtä, joka tulisi ottaa huomioon henkilöiden työajan käytössä.*
- *Erikoistuneelle henkilöstölle tulisi varmistaa riittävä koulutus. Yksiköissä tulisi olla korvamerkittyä rahaa täsmäkoulutuksiin. Esimiehen tulisi huolehtia siitä, että tarkastajat osallistuvat joka vuosi oman erikoistumisalansa koulutuksiin.*
- *Erikoistumisessa on hyvät puolensa, mutta se lisää työn yksitoikkoisuutta ja ammattitaito pysyy yllä vain tietyn osa-alueen osalta. Tuntee, että ei enää tiedä*

muilta osa-alueilta mitään. Tämä vastaavasti hankaloittaa tilannetta esim. mahdollisen työpaikan vaihdoksen yhteydessä.

7 HAASTATTELUJEN TULOKSET

7.1 Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuolto

Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollossa on käytettävissä 15 henkilötyövuoden työpanos: ympäristöterveyspäällikkö, yksi elintarviketarkastaja, 10 ympäristöterveystarkastajaa ja yksi toimistosihteeri. Lisäksi on ympäristöterveys suunnittelija ja suunnitteluinsinööri. Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollon väestöpohja on 105 000 asukasta ja keskeisellä kaupunkialueella on 85 % valvonta-alueen asukkaista ja maaseutualueilla 15% väestöstä.

Kuopion ympäristöterveydenhuollossa erikoistuminen toteutettiin 10 vuotta sitten. Ne tarkastajat, jotka silloin olivat tehtäväjakoja tekemässä, saivat vaikuttaa ja saivat tehtävät hyvin pitkälti toiveidensa mukaan. He, jotka vielä niistä ovat töissä, ovat säilyttäneet tehtävänsä pääsääntöisesti. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien lisääntymisen myötä valvontayksikköön on perustettu uusia virkoja, joten erikoistumista on voitu rajata tarkemmin. Uudet viranhaltijat on viime vuosina palkattu niihin tehtäviin, jotka ovat vapautuneet eli työtehtävät/erikoistuminen on ollut tiedossa virkaa hakiessa. Tarvittaessa tehtävänkuvan hienosäätöä on voitu tehdä valitun henkilön mukaan.

Ympäristöterveydenhuollossa on käytössä eri valvonta-alojen työryhmät. Elintarvikevalvontaryhmä koostuu elintarviketarkastajasta ja seitsemän ympäristöterveystarkastajasta. Terveydensuojeluryhmään kuuluu ympäristöterveyspäällikkö ja neljä tarkastajaa. Kuluttajaturvallisuusryhmässä työskentelee ympäristöterveyspäällikkö ja neljä tarkastajaa. Tupakkalain mukaista valvontaa ja nikotiinivalmisteiden valvontaa suorittaa kaksi viranhaltijaa, joilla erikoistumisalueina myynti ja tupakointikiellot. Kemiaalivalvonnasta vastaa ympäristöterveyspäällikkö. Sama viranhaltija voi tehtäväkenttäänsä mukaan kuulua useampaan työryhmään.

Pääsääntöisesti tarkastuksen sisältö määräytyy aina tarkastajan erikoistumisen mukaan, ns. ”sekatavaratarkastuksia” ei tehdä. Ainoastaan kohteissa, joissa eri lainsäät-

dännön valvontatehtävät menevät niin päällekkäin, ettei niitä voi erotella, sama tarkastaja suorittaa valvontatehtävät kerralla.

Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollossa valvontatehtävien ei kierrätetä. Käytäntöä pidetään erikoistumisajatukseen ja asiantuntijatehtäviin soveltumattomana. Myöskään ulkopuolisia asiantuntijoita yksikössä ei käytetä.

7.2 Oulun seudun ympäristötoimi

Väkiluku Oulun seudun ympäristötoimen alueella on n. 225 000 asukasta ja terveysturvallisuussuojelussa käytössä on 19 henkilötyövuotta. Erikoistuminen valvontayksikössä on toteutettu kohderyhmittäin ja tämän jälkeen alueittain. Kohderyhmittäin on muodostettu tiimejä, joihin on nimetty tiimien vetäjät. Kukin tarkastaja on useassa eri tiimissä, mutta identtistä työnkuvaa ei välttämättä ole kenelläkään muulla tarkastajalla. Työnkuvissa on huomioitu tarkastajien toiveet.

Osa tarkastajista on erikoistunut elintarvikelain mukaiseen valvontaan, jonka lisäksi tehtäviin voi kuulua tupakkalain mukaista valvontaa kohteissa, joissa on tupakoinnin täyskielto. Terveysturvallisuuslain mukaisia valvontatehtäviä hoitavista viranhaltijoista osa on keskittynyt ainoastaan terveysturvallisuuslain valvontaan, kun taas toisille kuuluu tehtäviä myös kuluttajaturvallisuusvalvonnasta ja/tai elintarvikelainvalvonnasta. Yksi tarkastaja on erikoistunut tupakka- ja nikotiinivalvontaan käsittäen mm. lupakäsittelyt ja valvonnan pois lukien elintarvikevalvojille kuuluva kohteidensa täyskieltovalvonta.

Kohteen valvonta hoidetaan kerralla yhden tarkastajan toimesta, kun eri lainsäädännön mukaiset tehtävät linkittyvät luontevasti toisiinsa. Näistä esimerkkeinä mainittakoon terveysturvallisuuslain ja kuluttajaturvallisuuslain valvonta uimahalleissa ja kuntosaleilla sekä kuluttajaturvallisuus- ja elintarvikevalvonta, mm. ohjelmapalveluissa.

Oulun seudun ympäristötoimessa tehtäviä ei kierrätetä tarkastajien enemmistön toiveen mukaisesti. Asiakkaat ohjataan ottamaan yhteyttä ulkopuolisiin asiantuntijoihin terveysturvallisuuden mukaisissa sisäilmatutkimuksissa ja melumittauksissa.

7.3 Kouvolan kaupunki Terveysturvallisuuden- ja ympäristönsuojelu

Kouvolan kaupungin terveystarkastuksessa on käytettävissä valvontatehtäviin 13,5 henkilötyövuotta. Väestöpohja valvonta-alueella on n. 95 000 asukasta. Valvontaa tehdään elintarvike-, terveydensuojelu- ja kuluttajaturvallisuusteimeissä. Lisäksi kaikille kuuluu tupakkalain mukaisia valvontatehtäviä. Elintarvikevalvonnassa työnjaossa mukailaan vanhoja kuntarajoja.

Elintarvikevalvontaa tekee kuusi tarkastajaa, joista yksi aloittaa elintarviketiimin vetäjänä. Elintarviketarkastajien tehtäviin ei sisälly muiden valvonta-alojen tehtäviä lukuun ottamatta kahta viranhaltijaa, jotka ovat mukana terveydensuojelutiimissä lomien ym. poissaolojen tuuraajana ja talousvesivalvonnassa pienellä työpanoksella. Eri tarkastaja valvoo kohteen elintarvikevalvonnan kuin muun valvonnan. Tarkastajat voivat tehdä kohteessa myös yhteistarkastuksia, mutta usein valvonta suoritetaan erikseen aikataulujen yhteensovittamisen vaikeuden vuoksi.

Terveydensuojelulain mukaisia tarkastuksia ja kuluttajaturvallisuutta tekee kaksi terveystarkastajaa. Kohteet on jaettu valvonta-aloittain. Terveydensuojelusuunnittelijan vastuulla on suunnitelmat ja raportointi sekä terveydensuojelulainvalvonta päiväkodeissa, kouluilla ja vanhusten hoitolaitoksissa. Yksi terveystarkastaja tekee TsL:n mukaista talousvesien valvontaa. Sisäilmaongelmien (asumisterveys) selvittämien kuuluu kahdelle viranhaltijalle. Lisäksi heidän apunaan työskentelee osan vuotta rakennusvalvonnan kanssa jaettu valvontainsinööri. Sisäilmaselvityksissä käytetään myös ulkokuulolaisia asiantuntijoita.

Erikoistumista toteutettaessa työntekijät saivat esittää toiveita työnjaosta ja niitä kuunneltiin melko hyvin. Tehtäviä ei kierrätetä.

7.4 Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveystarkastuksessa erikoistuminen on toteutettu valvontakohdetyypikohtaisesti siten, että jokaisella valvonnan alueella toimii vähintään työpari. Valvonta-alueen väestöpohja on n. 56 000 asukasta. Maantieteellisesti alue on haastava. Pinta-ala on 3597,71 km², josta vesistön osuus on 1368,15 km². Oman haasteen tuo myös se, että valvottavien kohteiden määrä lisääntyy kesäaikaan huomattavasti koko valvonta-alueella. Terveystarkastuksen resurssit on 9 henkilötyövuotta.

Tarkastajien tehtävät on jaettu elintarvike ja terveydensuojelulain valvontatehtävät toisistaan eriyttäen. Tupakka-, nikotiini- ja kuluttajaturvallisuusvalvonnan osa-alueet huomioidaan elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen valvontakäynnin osana. Tupakka- ja nikotiinituotteiden myynnin valvonta suoritetaan samalla kuin elintarvikemyymälän tarkastus. Myös tupakka- ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupien tekeminen on vastuutettu elintarvikemyymälöitä valvoville tarkastajille. Terveydensuojelupuolella esim. majoitushuoneistojen osalta yksi tarkastaja suorittaa kohteen kokonaisuudessaan. Tarkastuskäynti voi sisältää terveydensuojelulain, kuluttajaturvallisuuslain sekä tupakkalain mukaista valvontaa.

Tehtävät on jaettu työntekijöiden toiveet huomioiden eikä tehtäviä kierrätetä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään uimavesinäytteenottoon.

7.5 Tervon kunta ympäristöterveyspalvelut

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut tuottaa ympäristöterveydenhuollon palvelut Suonenjoen kaupungin, Pielaveden, Keiteleen, Rautalammin, Vesannon ja Tervon kuntien alueella. Isäntäkunta mallilla toteutettu yhteistoiminta-alue on aloittanut toimintansa vuoden 2012 alusta. Yksikön koko on 12 henkilötyövuotta käsittäen ympäristöterveysjohtajan, neljä ympäristöterveystarkastajaa ja seitsemän kunnaneläinlääkäriä. Valvonta-alueen väestöpohja on n. 23 000 asukasta.

Terveysvalvonnan tehtävistä elintarvikelain mukaisten eläinperäisiä elintarvikkeita tuottavien laitosten valvontaan, kemikaalien vähittäismyynnin valvontaan, talous- ja uimavesien valvontaan, kuluttajaturvallisuusvalvontaan ja asumisterveyteen on koko yksikön alueella toimiva erikoistunut viranhaltija. Ajatuksena on ollut yksittäisen tarkastajan työmäärän vähentäminen ja sitä kautta valvonnan kattavuuden parantaminen.

Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelujen alueella eniten työllistävän ilmoituksen varaisten elintarvikehuoneistojen valvonnan keskittäminen yhdelle tai kahdelle viranhaltijalle lisäisi kohtuuttomasti matkustamiseen käytettävää aikaa. Erikoistumisen keskittäminen valvonnan marginaalisektoreille kuten kemikaali- ja kuluttajaturvallisuusvalvonta tuo ajansäästöä tarkastuksiin valmistautumisessa ja mahdollistaa edes jonkinlaisen rutiinin syntymisen ko. tehtäviä hoitavalle tarkastajalle. Asumisterveyden

ja talous- ja uimavesienvalvonta erikoistumisalueina mahdollistavat ammattitaidon syventämisen, joskin etenkin asumisterveysvalvonnasta vastaavan työnennakoitavuus on huono ja suunnitelman mukaisten tarkastusten tekemisestä joudutaan toisinaan joustamaan.

Valvontayksikössä henkilöstö on voinut vaikuttaa erikoistumisalueiden muodostamiseen ja tarkastajien henkilökohtaiset mielenkiinnon kohteet huomioitiin mahdollisuuksien mukaan. Tehtäväkuvat ovat pysyvät, ns. tehtävien kiertoa ei käytetä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään jonkin verran, yleisimmin asumisterveyteen liittyvissä selvityksissä ja näytteenottotehtävissä.

8 TULOSTEN TULKINTA

8.1 Valvontahenkilöstön erikoistumisen toteutuminen ja syntyneet erikoistumiskokonaisuudet

Yhteistoimintalain tavoitteena esitetty valvontahenkilöstön erikoistuminen on toteutunut kyselyyn vastanneista 62 yksiköstä 86 %:ssa (56 kpl). Vastauksista suurin osa tuli yksiköistä, jotka ovat jo muutamia vuosia toimineet yhteistoimintalain (410/2009) mukaisena valvontayksikkönä ja joissa tarkastajat ovat erikoistuneet jollekin ympäristöterveydenhuollon valvonnan osa-alueelle. Kuudessa valvontayksikössä henkilöstö ei ole erikoistunut ja osalla näistä ei ole aikomuksena erikoistua jatkossakaan. Nämä yksiköt olivat kooltaan pieniä tai erikoistuminen koettiin hankalaksi maantieteellisistä syistä.

Monissa yksiköissä, joissa erikoistuminen toteutuu, aiotaan erikoistumista kehittää jatkossakin. Kapea-alainen erikoistuminen näyttäisi keskittyvän suuriin valvontayksiköihin.

Vastanneista 27 yksikössä valvontahenkilöstö on sijoittunut yhteen toimipisteeseen. Yhdessä toimipisteessä toimivista valvontayksiköistä vastanneista neljässä yksikössä valvontahenkilöstö ei ole erikoistunut. Valvontayksiköistä 13 ilmoitti toimivansa kahdessa ja yhdeksän valvontayksikköä kolmessa toimipisteessä. Valvontayksiköissä, jotka ilmoittivat toimivansa 2-16 eri toimipisteessä, tarkastajat ovat pääsääntöisesti

erikoistuneet. Tämän perusteella valvontahenkilöstön hajanaista sijoittumista laajalle valvonta-alueelle ei voida pitää erikoistumista hankaloittavana tai estävänä tekijänä.

Suurin vaikutus erikoistumisen toteutumiseen näyttäisi olevan käytettävissä olevilla henkilöstöresursseilla. Kuitenkin erikoistumista on myös yksiköissä, joissa henkilökuntaa on vähän, kuten taulukossa 3 esitetyistä yksiköiden minimi ja maksimi henkilöstömääristä nähdään. Pienin erikoistuneiden valvontaa suorittavien tarkastajien määrä oli 1,75 eli kaksi henkilöä, joista toinen osa-aikainen. Suurin kyselyyn vastannut erikoistunut valvontayksikkö oli tarkastajamäärältään 30 henkilöä. Eläinlääkäreiden suorittamia valvontatehtäviä voivat olla mm. elintarvikelain mukaiset liha-, kala- ja maitolaitosten, maitotilojen sekä munapakkaamojen valvonta sekä riistan lihan tarkastukset. Muita ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ovat eläinsuojelutarkastukset.

Kemikaalivalvonnan siirtämistä pois kunnallisen ympäristöterveydenhuollon vastuulta vuonna 2013 on esitetty. Tämä selkeyttäisi huomattavasti kuntakentän tehtäväkuvaa ja osaltaan taas vapauttaisi valvontaresursseja muuhun valvontaan.

TAULUKKO 3. Henkilöstön määrän vaihtelu valvontayksiköissä, joissa valvontatehtäviin on erikoistuttu.

	Minimiarvo	Maksimiarvo
Valvontayksikön johtaja, jolla valvontatehtäviä	0	4
Valvontayksikön johtaja, jolla ei ole valvontatehtäviä	0	3
Valvontaa tekevät tarkastajat	1,75	30
Praktikkoeläinlääkärit	0	20
Valvontaeläinlääkärit	0	7

Avoin kysymys erikoistumiskokonaisuuksista valvontayksikössä ymmärrettiin pääosin samoin kuin kysymys valvontaresurssien jakautuminen yksikössä, mikä karsi erikoistumiskokonaisuuksista saadun tiedon määrää. Kyselyn tuloksena saatiin kuitenkin joitakin malleja erilaisista erikoistumiskokonaisuuksista.

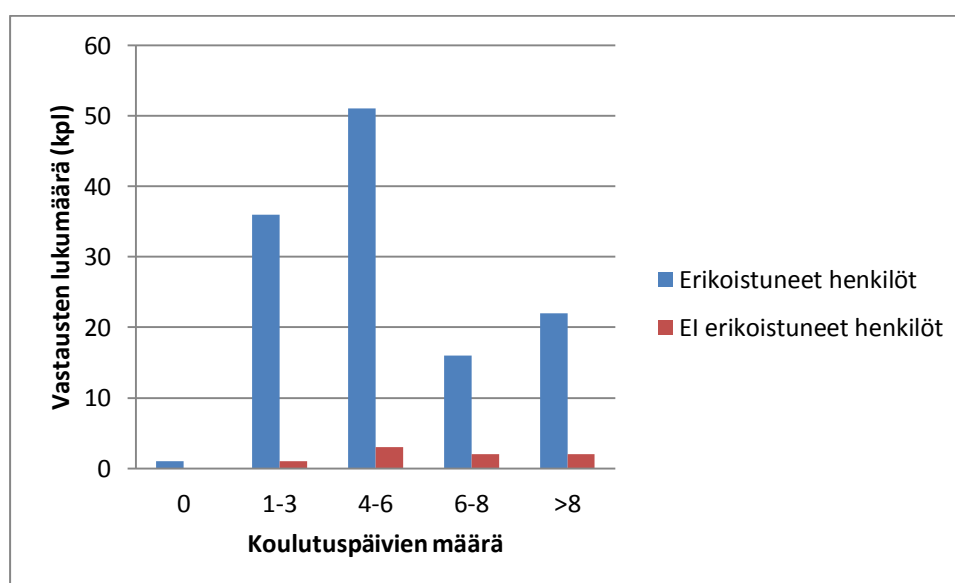
Yleisimmät erikoistumiskokonaisuudet kyselyn vastausten perusteella ovat asumisterveys ja elintarvikevalvonta. Yleistä on myös henkilöstön jakautuminen elintarvike- ja terveydensuojelutiimeihin, joiden sisällä on erikoistuttu kohdetyyppikohtaisesti. Elintarvikevalvonnan rinnalla tehdään usein tupakka- ja lääkelain mukaista valvontaa. Terveysuojelulain mukaiseen valvontaan on luontevasti yhdistettävissä kuluttaja-

turvallisuuslain mukaista valvontaa esim. uimahallit ja uimarannat. Painopiste erikoistumisessa on valvontatyön laajimmilla osa-alueilla; elintarvike ja terveydensuojeluvälvonnassa. Erikoistumisalueiden osuudet henkilöstön työajasta jäävät käsittelemättä puutteellisten vastausten vuoksi.

Huolimatta siitä, että valtaosa vastanneista valvontayksiköistä toteuttaa jo jonkinasteista erikoistumista, 46 % vastanneista valvontayksiköistä koki, että valmis malli valvontayksikön erikoistumisen toteuttamiseksi tai kehittämiseksi olisi tarpeellinen. Mukana on myös suuria valvontayksiköitä, joissa erikoistumiseen tähtäävää tehtävänjakoa on toteutettu jo kauan.

8.2 Kouluttautuminen

Koulutus tukee erikoistumista, mutta vähäisellä koulutuspäivien määrällä ei kuitenkaan näyttäisi olevan yhteyttä yksikön erikoistumattomuuteen (kuva 23). Kyselyyn vastasi ei erikoistuneita henkilöitä, joiden vuosittainen koulutukseen käyttämä aika oli suuri. Valvontahenkilöstön kouluttautumista pidetään tärkeänä erikoistumisen toteuttamiseksi. Vaikka erikoistuminen yksikössä olisi viety pitkälle, silti myös kokonaisvaltainen koulutus koetaan tärkeäksi, koska ympäristöterveydenhuollon kokonaisuuden ymmärtäminen on jokaisen tarkastajan velvollisuus.

KUVA 23. Erikoistuneen ja ei erikoistuneen valvontahenkilöstön kouluttautumiseen vuosittain.

8.3 Valvontahenkilöstön kokemukset erikoistumisesta

Valvontahenkilöstön kokemukset erikoistumisesta ovat pääosin positiivisia. Erikoistumisesta on koettu olleen hyötyä sekä yksikön että yksittäisen viranhaltijan näkökulmasta tarkasteltuna.

Keskeisimmät koetut hyödyt olivat:

- Laadukkaampi valvontakulttuuri; valvonnan kattavuus on parantunut, tarkastukset ovat laadukkaampia ja ennalta ehkäiseviä.
- Tehtäväkuvan muutos on antanut mahdollisuuden syventää osaamista omassa tehtäväkentässä.
- Työn mielekkyys ja henkilöstön ammattitaito on parantunut.

Haittoina tai ongelmina kuvattiin:

- Erikoistuminen voi johtaa valvontayksikön tarkastajien eriarvoistumiseen.
- Palkkaus- ja arvostusongelmat sekä epätasaisesti jakautunut työmäärä.
- Pitkälle viedyn erikoistumisen vaikutus tulevaisuuden työllistymismahdollisuuksiin.

Vertailtaessa yksiköiden esimiesten ja käytännön valvontatyötä tekevän henkilöstön vastauksia ei kokemuksissa ollut juurikaan eroavaisuuksia. Esimiesten näkemys erikoistumisesta on hieman tarkastajia positiivisempi; mm. tarkastajien eriarvoistumista esimiehet arvioivat tapahtuvan tarkastajia vähemmän.

Kyselyn tulosten mukaan erikoistuminen edellyttää valvontahenkilöstön kouluttautumista, ja sen merkitystä pidetään suurena erikoistumisen toteutumisessa.

Valvontakohteiden suhtautumista viranhaltijoiden erikoistumiseen vastaajien on ollut ilmeisen hankalaa arvioida. Moitetta on tullut usean erikoistuneen tarkastajan suorittaman valvonnan aiheuttamista useista tarkastusmaksuista, joka eräässä valvontayksikössä on johtanut jopa erikoistumisjärjestelyn osittaiseen purkuun. Toisaalta toiminnanharjoittajaa valvovien tarkastajien asiantuntemuksen lisääntyessä myös tarkastusten laatu ja valvonnan tasavertaisuus on parantunut ainakin valvontayksikön sisällä. Yhteistyön lisääntymisestä eri yksiköiden erikoistuneiden tarkastajien välillä kyselyn tulokset eivät kerro. Alueellisia eroja yhteistyön tasossa on varmasti ja yhteistyön syntymiseen vaikuttavat myös viranhaltijoiden henkilökohtaiset ominaisuudet. Yhteistyön merkitystä valvontakäytäntöjen ja lainsäädännön tulkinnan yhtenäistämässä toimi-

joiden tasavertaisen valvonnan saavuttamiseksi ei voi liikaa korostaa. Yhteistyö sidosryhmien kanssa sen sijaan näyttäisi erikoistumisen myötä lisääntyneen, mikä osaltaan helpottaa valvontatyötä.

Väittämiin saaduista vastauksista voidaan päätellä, että monessa valvontayksikössä erikoistuminen on vielä melko uusi asia eikä siitä ole vielä kovin paljon kokemusta. Kokemuksia ja hyviksi osoittautuneita käytäntöjä olisikin syytä kartoittaa uudelleen kun yhteistoiminta-alueiden perustamisesta on kulunut muutama vuosi.

9 ERIKOISTUMISEN KEHITTÄMINEN

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli kehittää malli valvontayksikön erikoistumisen järjestämiseksi. Kaikilla ympäristöterveydenhuollon sektoreilla on tarpeen pohtia uusia toimintatapoja ja ympäristöterveydenhuollon palvelurakennetta valvonnan kattavuuden ja laadukkuuden parantamiseksi ja nykyisiä vaatimuksia paremmin vastaavaksi. Yhtenä toiminnan keskeisenä kehittämisalueena voidaan pitää tarkoituksenmukaisen ja parhaiten yksikön tarpeita palvelevan erikoistumisen toteuttamista. Lähtökohtana erikoistumisen toteuttamisessa on valvonta-alueen laajuus ja käytettävissä olevat valvontaresurssit. Myös alueen elinkeinorakenne ja valvonnan riskiperusteisuuden toteutuminen sekä tarkastajakohtainen mielenkiinto tulisi huomioida painotuksissa.

Yleisimmin valvontayksiköissä valvonnan pääpaino on elintarvikevalvonnassa, jonne suurin osa valvontaresursseista ohjautuu. Terveystensuojelulain mukaisesti valvottavia kohteita on lukumäärällisesti myös paljon, mutta harvemman valvontatiheyden kohteiden enemmistön vuoksi resurssitarve jää usein elintarvikevalvontaa vähäisemmäksi. Poikkeuksena on suunnittelemattomaan valvontaan kuuluva asuntojen terveydellisten olosuhteiden valvonta, joka ainakin suurissa yksiköissä työllistää kokoaikaisesti yhden tai useamman ko. kohteiden valvontaan erikoistuneen henkilön. Kaikilla valvonnan osa-alueilla on lisäksi valvontakohteita, jossa valvonta toteutuu vain yhden substanssilainsäädännön mukaisena. Näiden kohteiden valvonnassa on mahdollisuus pitkällekin viedylle erikoistumiselle, mikäli valvonta-alueen koko ja yksikön resurssit sen mahdollistavat.

9.1 Kapea-alainen erikoistuminen

Kapea-alaista erikoistumista esiintyy yksiköissä, joissa valvontaan käytettävät henkilöstöresurssit ovat vähintään 10 htv. Kapea-alainen erikoistuminen toimii parhaiten alueilla, joissa väestöpohja on suuri, valvontakohteita paljon ja ne ovat keskittyneet keskeiselle kaupunkialueelle. Kapea-alaisessa erikoistumisessa tarkastettava asiakonaisuus on selkeästi yhden lainsäädännön alaista ja tarkastajan vastuulle kuuluvat kohteet samantyyppisiä. Eri valvonta-aloja tarkastetaan samanaikaisesti vain, jos tehtävissä esiintyy selvää päällekkäisyyttä.

Haastatelluista yksiköistä kapea-alaisin erikoistuminen on toteutettu Kuopion kaupungin ympäristöterveydenhuollossa. Kyselyn vastausten pohjalta myös pääkaupunkiseudun suurissa valvontayksiköissä erikoistumisalat ja tarkastajien toimenkuvat ovat hyvin selkeät ja tarkasti rajatut. Kapea-alainen erikoistuminen voidaan toteuttaa myös osittain. Oulun seudun ympäristötoimessa sekä Kouvolan kaupungin terveysvalvonnan erikoistuminen on sekä kapea-alaista, mutta osittain valvonnan synergiaedut huomioivaa.

9.1.1 Swot-analyysi kapea-alaisesta erikoistumisesta

Kapea-alaisen erikoistumisen hyödyt ovat SWOT-analyysin (kuva 24) mukaan nähtävissä erityisesti valvontayksikön sisäisinä vahvuuksina. Henkilöstön ammattitaidon kohottamisesta hyöttyy ensisijaisesti työntekijä itse sekä työyhteisö. Oma työ helpottuu asiantuntemuksen ja substanssi alaan liittyvien ongelmien ratkaisukyvyyn lisääntyessä. Työyhteisössä oman erikoistumisalan ulkopuolisiin ongelmiin on saatavissa asiantuntija-apua läheltä. Kapea-alaisen erikoistumisen hyödyt heijastuvat myös asiakaskuntaan ja valvontakohteisiin. Lainsäädännön tulkinnat ja sitä kautta kohteelle esitettävät vaatimukset yhtenäistyvät. Myös eri valvontayksiköiden erikoistuneiden viranhaltijoiden yhteistyö edesauttaa valvonnan yhdenmukaistamisessa.

Kapea-alaisen erikoistumisen heikkoudet nousevat esiin erityisesti työilmapiiriongelmina ja korostuvat valvonnan tukijärjestelmien puutteista. Kaikki työhön liittyvät muutokset voivat aluksi aiheuttaa muutosvastarintaa. Pitkään erikoistumista toteuttaneissa yksiköissä työilmapiirin kuohunta on kuitenkin ajan myötä tasoittunut, kun

työntekijät löytävät oman paikkansa organisaatiossa. Asiakastyytymättömyyden aiheuttajana laskutukseen liittyvät seikat ovat korjattavissa laskutuskäytäntöä muuttamalla.

VAHVUUDET Valvontahenkilöstön kapea-alaisen erikoistumisen positiiviset tekijät		HEIKKOUEDET Valvontahenkilöstön kapea-alaisen erikoistumisen negatiiviset tekijät	
S I S Ä I S E T	<ul style="list-style-type: none"> • Ei tarvitse hallita enää koko ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttää • Parantaa omaa osaamisen tasoa, kun pystyy syventymään vain tiettyihin tehtäviin • Motivaatio lisääntyy • Aikaa enemmän perehtyä omiin valvontakohteisiin • Mahdollistaa kehittymisen omassa työssä • Valvonnan laatu paranee • Työn ennakoitavuus paranee • Koulutuksien valinta helpottuu • Erikoistuneiden viranhaltijoiden kollegiaalinen tuki 		<ul style="list-style-type: none"> • Suppea tehtäväkentän hallinta • Työmatkakulujen lisääntyminen ja työajan kuluminen tien päällä • Vaikeuttaa lomien järjestämistä • Tapausten tulkintojen yhteinen arviointi vähenee • Samassa kohteessa käy useampi tarkastaja peräkkäin--> päällekkäiset tarkastukset • Pitkät välimatkat • Tehtävien/erikoistumisalojen jakamiseen liittyvät ristiriidat
MAHDOLLISUUDET Mahdollisuuksia, jotka liittyvät valvontahenkilöstön kapea-alaiseen erikoistumiseen		UHKAT Uhkatekijät, jotka liittyvät valvontahenkilöstön kapea-alaiseen erikoistumiseen	
U L K O I S E T	<ul style="list-style-type: none"> • Tulkintojen yhtenäistyminen samankaltaisissa valvontakoh-teissa • Luoda innovatiivinen työskentelyilmapiiri • Työpariajattelu • Viranomaisyhteistyön lisääntyminen 		<ul style="list-style-type: none"> • Tarkastajien eriarvoistuminen ja sen myötä työskentelyilmapiirin huonontuminen • Työn yksipuolisuus ja sen myötä motivaation heikentyminen • Riittämätön koulutus • Tiedon kulku tarkastajalta toiselle • Peräkkäiset laskut toimijoille • Erytystilanteet, jossa asiantuntija ei juuri silloin töissä • Asiakkaiden pompottelu asiantuntijalta toiselle

KUVA 24. Swot-analyysi kapea-alaisesta erikoistumisesta

9.2 Erikoistuminen valvonnan synergiaedut huomioiden

Kaikissa valvontayksiköissä kapea-alainen erikoistuminen ei ole mahdollista tai järkevää. Valvontayksiköissä, joissa valvontaa suorittavien viranhaltijoiden määrä on vähäinen, valvonta-alue maantieteellisesti laaja tai haastava tai viranhaltijoiden yhteinen näkemys erikoistumisesta ei puolla kapea-alaista tehtäväjakoja, vaihtoehtona voidaan käyttää eri lainsäädännön valvonta-aloja yhdistelevää kohdetyyppikohtaista erikoistumista. Synergiaedut huomioivassa erikoistumisessa valvontahenkilöstö erikoistuu valvontakohdetyypin valvontaan kokonaisuutena yhdistäen valvontakäynnillä kaiken kohteen toimintaan liittyvän ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön edellyttämät tehtävät. Tavoitteena on vähentää peräkkäisten valvontakäyntien määrää, lisätä valvonnan kattavuutta, parantaa riskiperusteisuutta ja antaa valvontahenkilöstölle mahdollisuus oman osaamisen syventämiseen tietyllä valvonnan alueella.

Synergiaedut huomioiva erikoistuminen voidaan toteuttaa esimerkiksi elintarvike- ja terveydensuojelulain mukainen valvonta toisistaan eriyttäen (kuva 25). Elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaisten kohteiden valvonnassa huomioidaan muut ympäristöterveydenhuollon lait, siten kun ne järkevästi ovat elintarvike- tai terveydensuojelulain mukaisen kohteen valvontaan yhdistettävissä ja kohteen toiminta tulee valvottua kokonaisuutena.

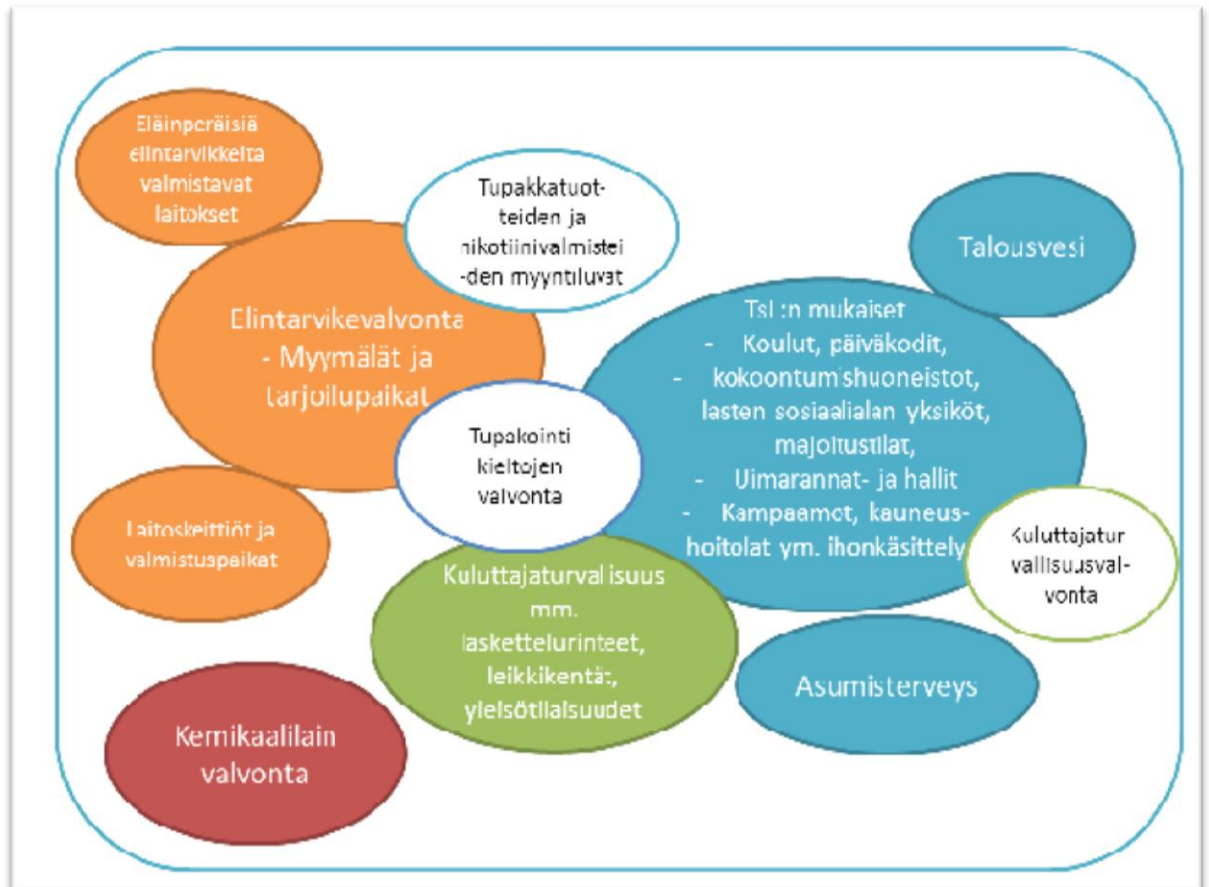
Osaan elintarvikevalvonnan kohteista yhdistyy luontevasti tupakka- ja lääkelain mukaisia valvontatehtäviä. Elintarvikehuoneistoissa on usein tupakka- ja nikotiinikorvaustuotteiden vähittäismyyntilupia, tupakointitiloja tai kohteessa valvotaan tupakointikiellon noudattamista. Myös terveydensuojelulain nojalla valvottavien kohteiden kuten, koulujen, päiväkotien sekä kokoontumis- ja majoitushuoneistojen valvonnassa voidaan huomioida kohteelle tupakkalaissa asetetut vaatimukset. Kuluttajaturvallisuusvalvonnassa mm. yleisötilaisuuksissa tulee ottaa myös huomioon tupakkalain vaatimukset.

Kohteissa, joissa on usean lainsäädännön mukaista valvontaa, pelkästään tupakka- ja/tai lääkelain valvontaan kohdistuneen tarkastuksen mielekkyys voidaan kyseenalaistaa valvonnan tehokkuuden ja kustannusten vuoksi. Tupakka- ja lääkelain mukaisen lupa-asioiden käsittely on kuitenkin näkemyksemme mukaan mielekäästä keskittää yhdeksi erikoistumisen alueeksi tarkastajille, jotka ko. lakien valvontaa tekevät.

Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valvontakohdetyypeistä noin puolet kuuluu myös terveydensuojelulain nojalla valvottavien kohteiden joukkoon. Tarkastuskohteen tarkastaminen sekä kuluttajaturvallisuus- että terveydensuojelulain nojalla on mahdollista esimerkiksi uimarannoilla ja -halleissa, yleisötilaisuuksissa ja kuntosaleissa. Lisäksi valvontaan kuuluu kohteita, joissa kuluttajaturvallisuus-, terveydensuojelu- ja tupakkalainmukainen valvonta voidaan yhdistää. Tällaisia kohteita ovat esim. yleisötilaisuudet ja majoitushuoneistot.

Täysin omana kokonaisuutenaan tai hankalasti muuhun valvontaan yhdistettävissä kuluttajaturvallisuusvalvonnassa ovat kulutustavaroiden valmistajat ja osa valtakunnallisen kuluttajaturvallisuusvalvontaohjelman valvontakriteeristöissä esitetyistä valvonnan painopistealueista, kuten leikkikentät, ratsastuspalvelut ja laskettelurinteet, joiden valvonta vaatii kuitenkin substanssiosaamista, joten on perusteltua, että niiden valvontaan erikoistutaan.

Kemikaalilain mukaisia valvontatehtäviä on kemikaalilainsäädännön laajuuden ja muusta ympäristöterveydenhuollon lainsäädännöstä eroavaisuuden vuoksi vaikea käytännössä toteuttaa muun valvonnan ohessa. Kemikaalivalvonnan osuus on kuitenkin useassa yksikössä melko marginaalinen ja kyselyn tulosten mukaan laajasti valvontayksiköissä erikoistuttu valvonnan ala. Usein valvontayksikössä kemikaalivalvonnasta vastaa yksi viranhaltija muun työnsä ohella.

Kuva 25. Erikoistuminen valvonnan synergiaedut huomioiden (Partanen-Podduikin 2013)

9.2.1 Swot-analyysi synergiaedut huomioivasta erikoistumisesta

Toimintatavan vahvuutena voidaan pitää osittaisen erikoistumisen saavuttamista (kuva 26), jolloin työntekijän ei enää tarvitse pitää osaamistaan yllä koko ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentän laajuudelta. Ensisijaisesti hyödyt nähdään henkilökohtaisina ja valvontayksikön sisäisinä. Valvontakohdetyypikohtaisessa eli synergiaedut huomioivassa erikoistumisessa valvontatehtävät on koettu mielekkäiksi. Tehtävissä on vaihtelua, jolloin työ ei ala tuntua yksitoikkoiselta. Ulospäin nähtävinä hyötyinä voidaan nostaa valvontakohteiden asioinnin helppous valvontaviranomaiseen; kohteella on yksi vastuutarkastaja.

Toimintamallissa todellisen asiantuntijuuden syntyminen on nähtävä haasteena, jota tulisi tukea riittävästi esimerkiksi koulutuksin ja valvontaa ohjaavin asiakirjoin mm. laatukäsikirjat. Tehtäväkuvasta ja samankaltaisten kohteiden lukumäärästä riippuen asiantuntemus voi jäädä pinnalliseksi. Jos samankaltaisia kohteita on yksikön valvon-

ta-alueella vähän, vaarana on jatkuvan perehdyttämisen tai kertaamisen tarve ruutiinivalvonnasta suoriutumiseksi, jolloin tarkastukseen valmistautumiseen kuluu paljon aikaa.

	<p style="text-align: center;">VAHVUUDET Valvontahenkilöstön erikoistuminen synergiaedut huomioiden: erikoistumisen positiiviset tekijät</p>	<p style="text-align: center;">HEIKKOUEDET Valvontahenkilöstön erikoistuminen synergiaedut huomioiden: erikoistumisen negatiiviset tekijät</p>
<p>S I S Ä I S E T</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ei tarvitse hallita enää koko ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttää • Parantaa omaa osaamisen tasoa, kun pystyy syventymään vain tiettyihin tehtäviin • Motivaatio lisääntyy • Aikaa enemmän perehtyä omiin valvontakohteisiin • Mahdollistaa kehittymisen omassa työssä • Valvonnan laatu paranee • Työn ennakoitavuus paranee • Koulutuksien valinta helpottuu • Erikoistuneiden viranhaltijoiden kollegiaalinen tuki • Työn mielekkyys säilyy, kun tehtävät eivät ole liian yksipuoleisia • Työmatkakuluja pystytään hallitsemaan • Samassa kohteessa ei käy monta eri tarkastajaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikeuttaa lomien järjestämistä • Tapausten tulkintojen yhteinen arviointi vähenee • Pitkät välimatkat • Tehtävien/erikoistumisalojen jakamiseen liittyvät ristiriidat • Todellisen erikoistumisen edellyttämää asiantuntemuksen syvenemistä ei synny.
	<p style="text-align: center;">MAHDOLLISUUDET Mahdollisuuksia, jotka liittyvät valvontahenkilöstön erikoistumiseen synergiaedut huomioiden</p>	<p style="text-align: center;">UHKAT Uhkatekijät, jotka liittyvät valvontahenkilöstön erikoistumiseen synergiaedut huomioiden</p>

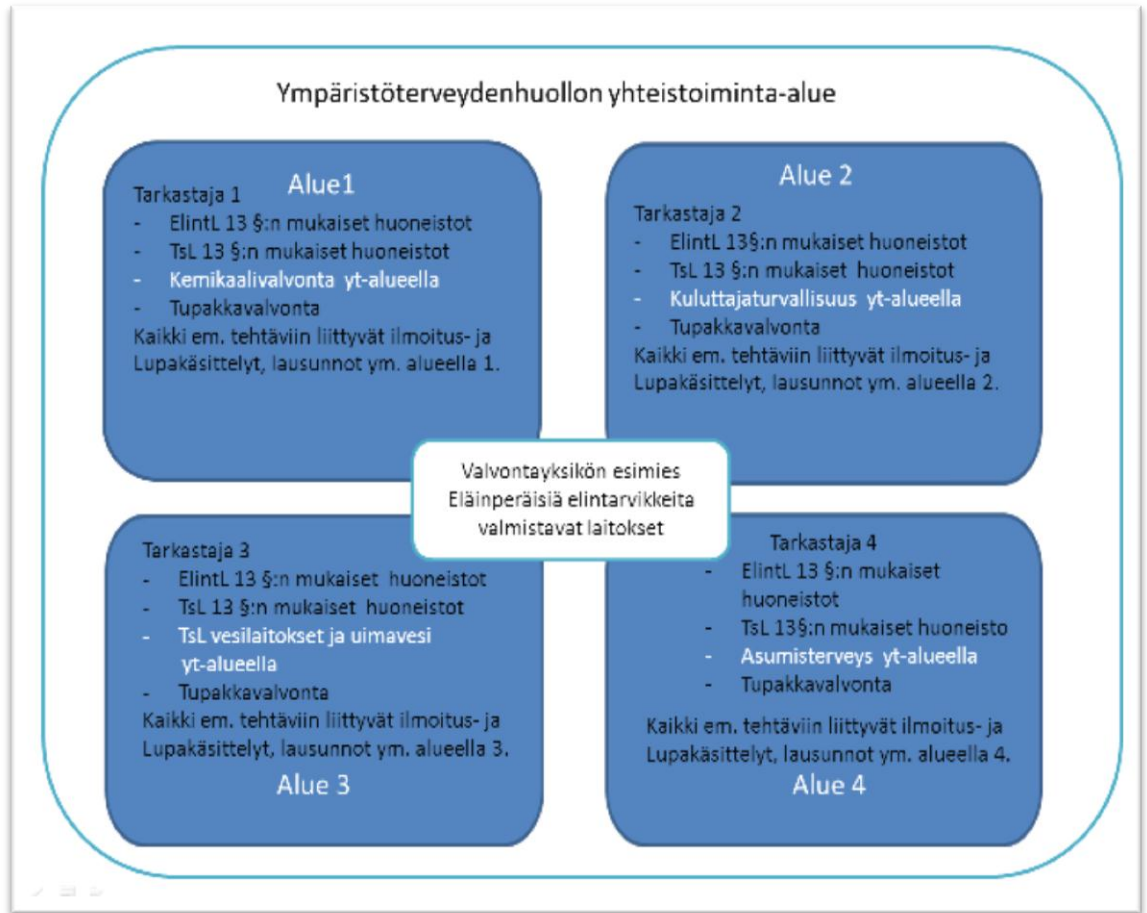
U L K O I S E T	• Tulkintojen yhtenäistyminen samankaltaisissa valvontakoh-teissa	• Tarkastajien eriarvoistuminen ja sen myötä työskentelyilmapiirin huonontuminen
	• Luoda innovatiivinen työskentelyilmapiiri	• Riittämätön koulutus
	• Työpariajattelu	• Tiedon kulku tarkastajalta toiselle
	• Viranomaisyhteistyön lisääntyminen	• Erityistilanteet, jossa asiantuntija ei juuri silloin töissä
	• Työn kuva, jossa työtehtävät tukevat toisiaan	• Asiakkaiden pompottelu asiantuntijalta toiselle

KUVA 26. Swot-analyysi synergiaedut huomioivasta erikoistumisesta

9.3 Aluejakoon perustuva erikoistuminen

Kyselyn vastausten vähiten erikoistuneissa yksiköissä työnjako on toteutettu maantieteellisin perustein, usein toiminta-alueen nykyisiä tai entisiä kuntarajoja noudatellen. Näissä yksiköissä valvontatyötä tekevän henkilöstön määrä on pääsääntöisesti alle kuusi henkilötyövuotta ja yhteistoimintalaissa määritelty vähimmäishenkilöstömäärä 10 henkilötyövuotta muodostuu pitkälle eläinlääkäreistä. Maantieteelliseen aluejakoon perustuva työnjako voidaan kuitenkin joissakin tilanteissa nähdä muita vaihtoehtoja tuottavampana. Kuin valvonta-alue on laaja, mutta asukasmäärältään vähäinen ja välimatkat ovat pitkät alueellisesti muodostetut tehtäväkuvat voivat olla perusteltuja. Puhtaasti alueellisen maantieteellisesti rajatun tehtäväjaon, jossa kaikki tarkastajat tekevät koko laajan valvontakentän tehtäviä, rinnalla on tehtäväjako, joka pitkälle perustuu alueelliseen työnjakoon, mutta sisältää kuitenkin erikoistunutta valvontaa muutamisiin valvontatehtäviin. Tällainen tehtäväjako on toteutettu esimerkiksi Tervon kunnan ympäristöterveyspalvelut yksikössä.

Kuvassa 27 on esimerkki kuinka aluejakoon perustuva erikoistuminen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä voidaan toteuttaa. Ilmoituksen varaisten elintarvikkehuoneistojen ja terveydensuojelulain mukaisten huoneistojen sekä tupakkalain valvontaa ja näihin liittyvien ilmoitusten ja lupahakemusten käsittelyä tekevät kaikki tarkastajat omalla alueellaan. Lisäksi jokaisella tarkastajalla on vastuullaan yksi erikoistumistehtävä, jonka hoitaa koko valvonta-alueella. Tässä esimerkissä erikoistumisalueiksi on valittu tehtäviä, joita on vaikea suorittaa muun valvonnan yhteydessä. Elintarvikkelain mukaisia eläinperäisiä elintarvikkeita valmistavia laitoksia valvoo yksikön johtajana toimiva usein eläinlääkärin koulutuksen omaava henkilö.

KUVA 27. Alueelliseen tehtäväjakoön perustuva osittainen erikoistuminen. (Partanen-Podduikin 2013)

9.3.1 Swot –analyysi aluejakoon perustuvasta erikoistumisesta

Aluejakoon perustuvan erikoistumisen toimintamalli on ympäristöterveydenhuollossa perinteinen ja nopeasti muuttuvan lainsäädännön ja tavoitteellisuuden aikakaudella hieman vanhanaikainen. Toimintatapa suo työntekijälle monipuolisen tehtäväkuvan, joka kuitenkin velvoittaa laajaan osaamisen ylläpitoon, johon nykyisellä työtahdilla on vaikea löytää tarpeeksi aikaa. Myös taloudelliset näkökohdat voivat tulla osaamisen ylläpidon esteeksi, koska hallittavia asioita on paljon (kuva 28).

Kohteiden tasa-arvoisen kohtelun ja valvonnan yhtenäisyyden turvaamiseksi joudutaan valvontayksikön sisällä tekemään paljon työtä, koska samantyyppisiä kohteita valvovat yksikön kaikki tarkastajat omalla alueellaan. Tämä edellyttää yksityiskohtaisia valvontaa ohjaavia laatukäsikirjoja ja yhteisistä toimitavoista sopimista.

	VAHVUUDET Valvontahenkilöstön aluejakoon perustuvan erikoistumisen positiiviset tekijät	HEIKKOUEDET Valvontahenkilöstön aluejakoon perustuvan erikoistumisen negatiiviset tekijät
S I S Ä I S E T	<ul style="list-style-type: none"> • Monipuoliset työtehtävät. • Työn mielekkyys säilyy, kun tehtävät eivät ole liian yksipuoleisia • Työmatkakuluja pystytään hallitsemaan • Samassa kohteessa ei käy monta eri tarkastajaa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikeuttaa lomien järjestämistä • Tapausten tulkintojen yhteinen arviointi vähenee • Koko ympäristöterveydenhuollon tehtäväkentän hallitseminen • Oman osaamisen tason ylläpitäminen on hankalaa. • Motivaation heikentyminen --> liikaa töitä • Valvonnan laatu • Koulutuksien valinta hankaloituu • Ei mahdollisuutta ammattitaidon syventämiseen. Koulutukset auttavat vain ajan tasalla pysymisessä.
	MAHDOLLISUUDET Mahdollisuuksia, jotka liittyvät valvontahenkilöstön aluejakoon perustuvaan erikoistumiseen	UHKAT Uhkatekijät, jotka liittyvät valvontahenkilöstön aluejakoon perustuvaan erikoistumiseen
U L K O I S E T	<ul style="list-style-type: none"> • Tulkintojen yhtenäistyminen samankaltaisissa valvontakohteissa • Luoda innovatiivinen työskentelyilmapiiri • Viranomaisyhteistyön lisääntyminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Riittämätön koulutus • Tiedon kulku tarkastajalta toiselle • Loma-aikana ei työntekijää, jos erilliset toimipisteet. • Erilaiset tulkinnat samankaltaisissa tarkastuskohteissa • Liiallinen työmäärä • Usean eri lainsäädännön hallitseminen • Työn mielekkyys kärsii, kun työtehtäviä ja hallittavaa liian paljon

KUVA 28. Swot-analyysi aluejakoon perustuvasta erikoistumisesta

10 POHDINTA

Erikoistuminen ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköissä -kyselyn tuloksista todettiin, että erikoistumisen taso valvontayksiköissä on hyvin kirjavaa. Erikoistumiseksi on katsottu sekä karkea tehtävänjako jopa maantieteellisin perustein että hyvin kapea-alainen erityisvalvonta, kuten esimerkiksi elintarvikevalvonnan kontaktimateriaalit tai kemikaalien vähittäismyynti. Kyselyn tuloksista on nähtävissä, että erikoistumisessa on huomioitu alueelliset tarpeet; yksikön koko ja valvonta-alueen laajuus.

Valvontayksiköitä, joissa erikoistumista ei vielä ole, ovat henkilöstömäärältään pieniä ja valvonta-alueet maantieteellisesti laajoja tai haasteellisia (saaristo). Pitkät välimatkat, matkustamiseen kuluva aika ja kustannukset ovat rajoittaneet näiden yksiköiden halua erikoistua, ja todennäköisesti on hyväksyttävä, että kaikissa yksiköissä em. syistä johtuen tarkastajien erikoistuminen ei ole järkevää tai edes mahdollista. Myös viranhaltijoiden kielitaito kaksikielisillä alueilla voi määritellä tehtäviä. Pienten yksiköiden erikoistuminen tekee yksikön toiminnasta haavoittuvan viranhaltijoiden poissaolojen esim. lomien aikaan.

Pitkälle viedyn, kapea-alaisen, erikoistumisen nähdään parhaiten sopivan tiheästi asuttujen alueiden valvontayksiköille, joissa valvontakohteita ja tarkastajia on paljon. Muualla tehtävien keskittäminen yhdelle tarkastajalle suurempina kokonaisuuksia on toiminut paremmin. Hyvänä käytäntönä on pidetty työpari ja tiimityöskentelyä, jossa samalla tehtäväkentällä toimii kaksi tai useampi tarkastaja. Tällöin yksikön toimintaan ei vaikuta yksittäisen viranhaltijan poissaolo. Kapea-alaisen erikoistumisen haittana voidaan pitää myös tehtävien yksipuolistumista, jolloin työn mielekkyys kärsii. Kyselyn vastauksista on myös nähtävissä pelko oman osaamisen kaventumisen vaikutuksessa työllistymismahdollisuuksiin tulevaisuudessa. Vastauksissa korostettiin koko ympäristöterveydenhuollon perustehtävien hallintaa ja osaamisen ylläpitoa myös oman erikoistumisalueen ulkopuolelta.

Valvontahenkilöstön kouluttautumista pidettiin erikoistumisen toteutumisen kannalta tärkeänä, ja vaikka tässä opinnäytetyössä ei selvitetty millaista erikoistumista tukevan koulutuksen tulisi olla, näkemyksemme mukaan ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskokonaisuudet tulisi huomioida koulutusta kehitettäessä. Mielestämme ympäristöterveydenhuollon ohjauksesta vastaavien tahojen, ministeriöiden, kes-

kusviranomaisten ja aluehallinnon tulisi yhteistyössä järjestää koulutuksia valvontakohdelähtöisesti esim. uimahallit, majoitushuoneistot, koulut ja päiväkodit, jne., joissa käsiteltäisiin kohdetyypin valvontaa kokonaisuutena. Nykyinen valvonta-aloittain pilkottu koulutusmalli moninkertaistaa koulutukseen käytettävän ajan, ja näin saatu tieto tuntuu käytännönvalvontatyötä tekevältä pirstaleiselta. Erikoistumista parhaiten edistävälle koulutukselle ei varmasti ole olemassa yhtä parasta mallia. Koulutuskokonaisuuksien arvioimisessa on ongelmallista, että erikoistuminen kunnissa on toteutettu lukemattomin eri tavoin yksion koon ja toimintaympäristön asettamin edellytyksin. Tarjoamalla koulutuskokonaisuuksia valvonnan synergiaedut huomioiden olisi kenties mahdollista ohjata valvontayksiköiden toimintaa tehokkuuteen.

Yhteistoimintalain tavoitteena esitetty valvontayksikön tarkoituksenmukainen erikoistuminen on kyselyn vastausten perusteella jo toteutunut valtaosassa valvontayksiköitä. Valvontayksiköissä erikoistumisen hyödyt nähdään sen aiheuttamia haittoja suurempina. Haasteena on löytää kullekin yksikölle sopiva erikoistumisen taso. Valvontayksikön resurssit, valvonta-alueen laajuus ja valvottavien kohteiden määrä ovat erikoistumisen tason määrääviä tekijöitä.

Uusien toimintatapojen omaksuminen ja muutosten kohtaaminen vie aikaa ja edellyttää kärsivällisyyttä sekä käytännön valvontaa suorittavilta viranhaltijoilta että esimiehiltä. Myös päättäjät lautakunnissa on syytä pitää ajan tasalla kentällä tapahtuvista muutoksista ja mahdollisuuksien mukaan sitouttaa kehittämistyön jatkuvuuteen valvontaorganisaatiossa. Lisäksi tarvitaan rohkeutta purkaa jo tehtyjä muutoksia ja avoimuutta hakea tietoa ja kokemuksia erikoistumisen järjestämisestä muissa valvontayksiköissä.

LÄHTEET

Alkula, Tapani, Pöntinen, Seppo, Ylöstalo, Pekka 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY. ISBN 951-0-19286-4

Aronen, Kauko 2009. Ympäristöterveydenhuollon uudistuksen arviointi. Suomen Kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki. 1. painos. ISBN 978-952-213-456-1.

Aronen, Kauko, Laamanen, Elina 2006. Kokeilusta seudullisiin yksiköihin. Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoimintakokeilun (YTAKE) II vaiheen arviointi. Suomen Kuntaliitto. Kuntatalon paino, Helsinki. 1. painos. ISBN 952-213-092-3.

Aurola, Risto 2009. Asumisterveysopas. Ympäristö ja terveys –lehti. Vaasa 2009. ISBN 978-952-9637-38-6

Elintarvikelaki 23/2006. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 28.4.2012.

Forsbacka A., ym. 2010. Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2011-2014. Sähköinen julkaisu. Helsinki. ISBN 978-952-225-074-2

Forss, Pertti, Keinänen, Jari 2013. Kunnallinen ympäristöterveydenhuolto. Ympäristö ja terveys-lehti.

Hartikainen, Tarja 2012 a. Kunnan tehtävät ympäristöterveydenhuollossa. www-dokumentti. <http://www.kunnat.net>. Päivitetty 30.6.2012. Luettu 23.10.2012

Hartikainen, Tarja 2012 b. Yhteistoiminta-alueiden muodostaminen. WWW-dokumentti. <http://www.kunnat.net>. Päivitetty 30.5.2012. Luettu 12.12.2012

Hartikainen, Tarja 2009. Yleiskirje 19/80/2009. www-dokumentti. <http://www.kunnat.net/fi/kuntaliitto.html>. Päivitetty 28.8.2009. Luettu 22.10.2012.

Hirn, Jorma. 2011. Päämääränä koottu ja tehokas ympäristöterveydenhuolto. Helsinki.

Hirsjärvi, Sinikka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi ISBN 951-26-4618-8

Karuvaara, Matti. 2013. Kuluttajapalveluiden turvallisuusvalvonnan kehittäminen ja uudelleen organisointi. Työ- ja elinkeinoministeriö. Raportteja 3/2013.

Keinänen, Jari. 2009. Stm:n tiedote 215/2009. www-dokumentti.
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1415813>. Päivitetty 11.6.2009. Luettu 22.10.2012

Kemikaalilaki 744/1989. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 28.2.2013.

Kettunen, Tuula. 2011. Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisen koulutuksen kehittäminen. Yamk-opinnäyte. Mikkelin ammattikorkeakoulu.

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta 410/2009. WWW-dokumentti. <http://www.finlex.fi>. Ei päivitystietoa. Luettu 28.4.2012.

Opetushallitus, 2012. SWOT-analyysi. WWW-dokumentti.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi. Päivitetty 9.2.2012. Luettu 10.4.2013.

Partanen-Podduikin, Jaana 2013. Opinnäytetyön tekijän oma aineisto.

Paunio, Mikko ym. 2010. Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet –opas ympäristöterveydenhuollon työntekijöille ja yhteistyötahoille. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö ISBN 978-952-00-3012-4

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2012. Ympäristöterveydenhuollon järjestäminen, WWW-dokumentti. <http://www.stm.fi>. Päivitetty 10.8.2012. Luettu 23.10.2012

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2001:10. Ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytykset. Loppuraportti. Helsinki. ISBN 952-00-1024-6

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys, Suomen kuntaliitto, 2001. Soveltamisopas talousvesiasetukseen 461/2000. Helsinki. Vesi- ja viemärlaitosyhdistys. ISBN 952-5000-31-1

Wallin, Harriet. 2011. Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen apuna elintarvikevalvonnassa. Eviran ohje 11017/1

Kyselylomake

1. Vastaajan taustatiedot

1.1 Valvontayksikkö:

1.2 Asema organisaatiossa: tarkastaja / esimies

1.3 Koulutus: teknikko/ insinööri/ insinööri amk/ insinööri yamk/ DI/ maisteri/ muu mikä

1.4 Työkokemus ympäristöterveydenhuollon toimialalta vuosina: <5, 5-10, 11-15, >15

2. Valvontayksikkö ja erikoistuminen

2.1 Milloin nykyinen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö on perustettu?:

2.2 Kuinka monta kuntaa valvontayksikköön kuuluu?:

2.3 Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden määrä?

Valvontaa tekevät tarkastajat _____ kpl

Praktikkoeläinlääkärit _____ kpl

Valvontaeläinlääkärit _____ kpl

2.4 Valvontahenkilöstön toimipisteiden lukumäärä valvontayksikön alueella ____ kpl?:

2.5 Valvontaresurssit yksikössä. Vain yksikön esimies vastaa tähän kysymykseen.

Elintarvikevalvonnan resurssit yksikössä _____ htv

Eläinlääkäreiden suorittama elintarvikevalvonta esim. maitohygieniatarkastukset _____ htv

Terveysuojelulain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä _____ htv

Kuluttajaturvallisuuslain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä ____ htv

Tupakkalain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä _____ htv

Kemikaalilain mukaisen valvonnan resurssit yksikössä _____ htv

Lääkelain (nikotiinituotteiden vähittäismyynnin valvonta) mukaisen valvonnan resurssit yksikössä _____ htv

2.6 Onko yksikkönne valvontahenkilöstöä erikoistunut jollekin valvonnan osa-alueelle?

Kyllä ____

Olen erikoistunut seuraaviin valvontatehtäviin, osuus/ htv:

(esimerkiksi: vesiasiat (talousvesi,uimavesi, allasvesi) 0,5 htv osuus työajasta)

_____ htv _____

_____ htv _____

Kyselylomake

_____ htv _____

_____ htv _____

Ei___ Miksi ei?

2.6.1 Aiotaanko työtehtävät tulevaisuudessa jakaa erikoistumisen mukaan? Kyllä/ Ei, Miksi ei?

2.6.2 Toimivan erikoistumisen toteutuminen ympäristöterveydenhuollossa edellyttää riittävää määrää valvontaa tekevää henkilöstöä. Mielestäni erikoistumisen mahdollistava vähimmäisvalvontaresurssi henkilötyövuosina on

1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16... muu, mikä?

2.7 Onko tiettyjä erikoistumisalueita yhdistämällä samalle tarkastajalle löydetty synergiaetuja? Kyllä/Ei

2.8 Mitkä erikoistumisalueet mielestänne tukevat toisiaan?

2.9 Onko erikoistumistanne tuettu koulutuksin? Kyllä/ Ei, Miksi ei?

2.10 Kuinka paljon kouluttaudutte/ vuosi? 0, 1-3, 4-6, 6-8. >8 htpv

2.11 Näkisittekö valmiin mallin tarpeellisena yksikkönne erikoistumisen järjestämiseksi tai kehittämiseksi? Kyllä/ Ei

3. Kokemukset valvontahenkilöstön erikoistumisesta

3.1 Arvioi valvontahenkilöstön erikoistumisen vaikutuksia seuraaviin väittämiin.

1= täysin eri mieltä, 2= osittain eri mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= osittain samaa mieltä, 5= täysin samaa mieltä

Valvontakulttuuri on muuttunut yksikössämme laadukkaammaksi

Valvonnan kattavuus on parantunut

Valvonnan painopiste on muuttunut ennaltaehkäisevämmäksi

Tarkastukset ovat laadukkaampia

Valvontakäytännöt ovat yhtenäisempiä

Valvontahenkilöstön ammattitaito on parantunut

Erikoistumisesta johtuva tehtäväkentän kaventuminen on negatiivinen kehityssuunta

Erikoistuminen ei ole muuttanut valvontakulttuuria millään tavalla

Erikoistuminen hankaloittaa yksikön toimintaa

Valvontatyön mielekkyys on parantunut erikoistumisen myötä

Työn kuormittavuus on vähentynyt erikoistumisen myötä

Erikoistuminen on aiheuttanut tyytymättömyyttä valvontakohteissa

Erikoistumisen toteuttaminen vaatii valvontahenkilöstön kouluttautumista

Kyselylomake

Yhteistyö sidosryhmien kanssa on helpottunut

Yhteistyö valvontayksiköiden erikoistuneiden viranhaltijoiden välillä on lisääntynyt

Ympäristöterveydenhuollon arvostus on lisääntynyt

3.2 Kokemukset ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön erikoistumisesta.

Sana on vapaa.

Arvoisa ympäristöterveydenhuollon asiantuntija,

Kesäkuussa 2009 tuli voimaan laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista (410/2009), jälj. yhteistoimintalaki, jonka tarkoituksena on tehostaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan järjestämistä. Uudistuksella pyritään viranhaltijoiden tarkoituksenmukaiseen erikoistumiseen, valvontaa koskevan johtamisen selkeyttämiseen, sekä osaamisen ja resurssien varmistamiseen. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden on aloitettava toimintansa viimeistään 1.1.2013.

Tämä kysely on osa Mikkelin ammattikorkeakoulun YAMK -tutkintoon liittyvää opinnäytetyötämme. Kysely tehdään Sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta ja sillä pyritään selvittämään yhteistoimintalain tavoitteena esitetyn ympäristöterveydenhuollon henkilöstön erikoistumisen toteutumista ja valvontahenkilöstön kokemuksia erikoistumisesta. Ajantasainen tieto erikoistumisen toteutumisesta mahdollistaa mm. erikoistumista tukevan koulutuksen ja ohjauksen suunnittelun ja tarjoamisen. Kysely on osoitettu ympäristöterveydenhuollossa toimiville tarkastajille ja valvontayksiköiden johtajille.

Pyydämme Teitä ystävällisesti vastaamaan kyselyyn 5.4.2012 mennessä.

Yhteistyöstä kiittäen

Jaana Partanen-Podduikin

Ympäristöterveystarkastaja

Tervon kunta, Ympäristöterveyspalvelut

puh. 044 7499 422

jaana.partanen-podduikin@tervo.fi

Hanne Partanen

Terveystarkastaja

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

puh. 050 3789 482

hanne.partanen@isshp.fi

Henkilömäärän terveysturvonnassa?

Tehtävien jakautuminen

- Miten erikoistuminen toteutettu?
- Valvonta-aloittain, alueittain, vai miten?
- Oletteko saaneet itse esittää toiveita siitä mihin haluatte erikoistua?
- Onko valvontahenkilöstö jaettu tiimeihin tai pareihin esim. elintarvikkeet ja terveydensuojelu erikseen?
- Onko joitain tehtäviä, joihin kukaan ei ole erikoistunut?
- Hoidatteko useamman lainsäädännön valvonnan kohteissa koko kohteen valvonnan (esim. majoitushuoneisto, uimahalli, kuntosali, elint+tup)?
- Kierrätetäänkö tehtäviä?
- Käytättekö ulkopuolisia asiantuntijoita? Jos käytätte, niin mihin tehtäviin?